

НАЦІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ
АДВОКАТІВ УКРАЇНИ

КОМІТЕТ НААУ З ПИТАНЬ ТРУДОВОГО ПРАВА

ЦЕНТР НАДАННЯ МЕТОДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ТА КООРДИНАЦІЇ
ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ АДВОКАТІВ З ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ
ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПРИ НАЦІОНАЛЬНІЙ АСОЦІАЦІЇ АДВОКАТІВ УКРАЇНИ

ДАЙДЖЕСТ

правових позицій Верховного Суду

**ЩОДО СОЦІАЛЬНИХ
ПРАВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ
ТА ЧЛЕНІВ ЇХНІХ РОДИН**

ЗА 2024 РІК

I. ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ ВЕРХОВНОГО СУДУ ЩОДО СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ РОДИН.....5

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 01.02.2024 у справі №240/35627/21 (адміністративне провадження №К/990/14258/23) щодо поліпшення житлових умов.....	5
Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 05.02.2024 у справі №360/383/23 (адміністративне провадження №К/990/42165/23) щодо індексації.....	6
Постанова Верховного Суду у складі суддів Касаційного адміністративного суду від 06.02.2024 у справі №640/13029/22 (адміністративне провадження №Пз/990/10/22) щодо додаткової винагороди.....	6
Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 22.02.2024 р. у справі №420/1427/23 (адміністративне провадження №К/990/24796/23) щодо щомісячної надбавки.....	8
Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 10.05.2024 у справі №440/6725/23 (провадження №К/990/5495/24) щодо виплати одноразової грошової допомоги, передбаченої пунктом 2 Постанови №168, сину загиблого військовослужбовця.....	8
Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 29.05.2024 у справі №127/28463/23 (провадження №61-4764св24) про оголошення сина-військовослужбовця померлим.....	9
Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 17.07.2024 у справі №600/548/23-а щодо виплати одноразової грошової допомоги на підставі пункту 2 Постанови №168 у розмірі 15000000,00 грн з підстав того, що його смерть пов'язана із захистом Батьківщини.....	11
Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 18.07.2024 у справі №380/16981/21 (адміністративне провадження №К/990/9560/22) щодо відмови у призначенні одноразової грошової допомоги відповідно до Закону України від 22 жовтня 1993 року №3551-XII «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» у зв'язку із інвалідністю III групи внаслідок захворювання, одержаного під час безпосередньої участі в антитерористичній операції.....	13
Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 23.07.2024 у справі №280/3308/23 (адміністративне провадження №К/990/4829/24) щодо відмови у виплаті залишку одноразової грошової допомоги.....	14
Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 25.07.2024 у справі №200/3968/23 (адміністративне провадження №К/990/4826/24) щодо визнання протиправною бездіяльності щодо ненарахування та невиплати збільшеної додаткової грошової винагороди, передбаченої Постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 №168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану» у розмірі 100 000 гривень.....	16

ЗМІСТ

ДАЙДЖЕСТ

ЩОДО СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХНІХ РОДИН ЗА 2024 РІК

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 25.07.2024 у справі №200/494/23 (адміністративне провадження №К/990/5971/24) щодо визнання протиправної бездіяльності (дій) військової частини НОМЕР_1 щодо ненарахування та невиклати ОСОБА_1 збільшеної додаткової грошової винагороди, передбаченої Постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 №168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану» у розмірі 100 000 гривень.....	18
Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 30.07.2024 у справі №200/505/23 (адміністративне провадження №К/990/7047/24) щодо виплати додаткової грошової допомоги.....	18
Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 01.08.2024 у справі №200/3564/23 (адміністративне провадження №К/990/19445/24) щодо виплати додаткової винагороди.....	20
Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 05.08.2024 у справі №200/4100/23 (адміністративне провадження №К/990/43141/23) щодо виплати додаткової винагороди.....	20
Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 08.08.2024 у справі №420/11093/20 (адміністративне провадження №К/9901/21144/21) щодо грошової компенсації за дні невикористаної додаткової відпустки.....	21
Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 06.08.2024 у справі №160/8489/23 (адміністративне провадження №К/990/42344/23) щодо додаткової винагороди.....	22
Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 20.08.2024 у справі №754/1145/24 (провадження №61-7304св24) щодо встановлення факту відмови ОСОБА_2 від отримання одноразової грошової допомоги у зв'язку із загибеллю сина, військовослужбовця – ОСО БА_4, у період дії воєнного стану під час захисту Батьківщини на підставі абзацу 3 пункту 2 постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року №168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану».....	23
Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 21.08.2024 у справі №160/20229/22 (адміністративне провадження №К/990/36795/23) щодо здійснення перерахунку одноразової грошової допомоги відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 №168 у зв'язку із загибеллю їхнього сина ОСОБА_3	23
Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 30.09.2024 у справі №560/16370/23 (адміністративне провадження №К/990/23746/24) щодо визнання протиправною бездіяльності військової частини НОМЕР_1 Міністерства оборони України щодо невиклати грошового забезпечення та додаткових доплат військовослужбовця, а також заборгованості зі сплати аліментів його малолітнім дітям.....	25
Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 09.10.2024 у справі №367/8237/23 (провадження №61-9771св24) щодо судочинства у рамках якого встановлюється факт родинних відносин.....	27

ДАЙДЖЕСТ

ЩОДО СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХНІХ РОДИН ЗА 2024 РІК

Постанова Верховного Суду від 10.10.2024 у справі №420/1717/22 (адміністративне провадження №К/990/36925/22) щодо непроведення повного розрахунку при звільненні – невиклати ОСОБА_1 в день виключення зі списків військової частини (04 жовтня 2021 року) компенсації за неотримане речове майно.....	<u>28</u>
Постанова Верховного Суду від 11.10.2024 у справі №280/2574/23 (адміністративне провадження №К/990/42637/23) щодо визнання протиправною бездіяльності стосовно неприйняття наказу про виплату додаткової винагороди.....	<u>29</u>
Постанова Верховного Суду від 15.10.2024 у справі №140/4695/22 (адміністративне провадження №К/990/22451/24) щодо призначення і виплати одноразової грошової допомоги у порядку і розмірах, визначених чинним законодавством України у зв'язку зі смертю батька, який помер внаслідок захворювання, пов'язаного із захистом Батьківщини.....	<u>30</u>
Постанова Верховного Суду від 17.10.2024 у справі №420/26319/23 (адміністративне провадження №К/990/10490/24) щодо ненарахування та невиклати одноразової грошової допомоги при звільненні з військової служби в розмірі 25 % місячного грошового забезпечення за кожний повний календарний рік служби.....	<u>30</u>
II. ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ ВЕРХОВНОГО СУДУ ЩОДО ПЕНСІЙНИХ ПИТАНЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	<u>32</u>
Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 29.07.2024 у справі №480/4196/23 (адміністративне провадження №К/990/7452/24) щодо перерахунку пенсії.....	<u>32</u>
Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 20.08.2024 у справі №420/16965/21 (адміністративне провадження №К/990/3042/24) щодо заміни стягувача у виконавчому провадженні.....	<u>33</u>
Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 10.08.2024 у справі №160/18875/23 (адміністративне провадження №К/990/9345/24) щодо невиклати пенсії, яка нарахована за рішенням суду.....	<u>34</u>
Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 14.10.2024 у справі №300/6527/23 (адміністративне провадження №К/990/18868/24) щодо відмови у призначенні пенсії.....	<u>35</u>
Постанова Верховного Суду від 24.10.2024 у справі №440/3462/24 (адміністративне провадження №К/990/25133/24) щодо перерахунку пенсії.....	<u>35</u>

Відповідальний редактор Дайджесту:

Вікторія Поліщук

e-mail: v.polishchuk@mail.unba.org.ua

Комітет НААУ з питань трудового права

Голова Комітету:

Поліщук Вікторія Віталіївна

e-mail: v.polishchuk@mail.unba.org.ua

Заступник голови Комітету:

Цветкова Катерина Володимирівна

e-mail: k.tsvetkova@mail.unba.org.ua

I. ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ ВЕРХОВНОГО СУДУ ЩОДО СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ РОДИН

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 01.02.2024 у справі №240/35627/21 (адміністративне провадження №К/990/14258/23) щодо поліпшення житлових умов

Позов обґрунтовано тим, що під час проходження військової служби його було зараховано на облік осіб, які потребують поліпшення житлових умов. Надалі за наказом від 27 квітня 2020 року №85 ОСОБА_1 звільнено зі служби у квітні 2020 року і на час звільнення, позивач продовжував перебувати як на квартирному обліку у відповідача, так і на першочерговому квартирному обліку. У березні 2021 року позивач звернувся до відповідача із заявою надати довідку (інформацію) щодо перебування його на квартирному обліку у військовій частині. Однак листом від 22 жовтня 2021 року №1722 військова частина повідомила ОСОБА_1 про те, що з 15 травня 2020 року його знято з такого обліку, зокрема, у зв'язку зі звільненням з лав Збройних Сил України, що підтверджується довідкою від 22 жовтня 2021 року №1721, витягом з протоколу засідання житлової комісії військової частини НОМЕР_1 від 15 травня 2020 року №10 та витягом з наказу від 27 травня 2020 року №107, доданих до цього листа. Посилаючись на відмову відповідача поновити його у черзі осіб, які перебувають на обліку, як такі, що потребують поліпшення житлових умов, просив суд задовольнити позов.

Обґрунтування Суду. Судом першої інстанції вилучено копію рапорту позивача про зняття з квартирному обліку у зв'язку зі звільненням з лав ЗСУ, однак на вимогу суду вказаний документ додано не було, оскільки цей рапорт було вшито до житлової справи позивача, матеріали якої він отримав. На підтвердження цих обставин відповідач надав копії записів у Журналі вхідних внутрішніх документів військової частини НОМЕР_1 (№запису 463) та у книзі обліку облікових справ військовослужбовців (№запису 10).

Ураховуючи те, що відсутність запитуваного судом рапорту унеможливило правильно встановити його зміст і причини, за яких позивач порушував питання зняття його з квартирному обліку за власною ініціативою, Верховний Суд вважає передчасними висновки судів першої та апеляційної інстанцій з посиланням на такий доказ.

Проте приписи абзацу 4 частини першої статті 12 Закону №2011-XII містять застереження щодо разового забезпечення житлом військовослужбовця, який має вислугу на військовій службі 20 років і більше протягом усього часу проходження ним військової служби,

за умови, що ним також не було використано право на безоплатну приватизацію житла, з урахуванням особливостей, визначених пунктом 10 цієї статті.

Положення цієї норми також кореспондуються з абзацом 1 пункту 9 Закону №2011-XII, яким встановлено, що військовослужбовці, що перебувають на обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, при звільненні з військової служби залишаються на цьому обліку у військовій частині до одержання житла з державного житлового фонду або за їх бажанням грошової компенсації за належне їм для отримання жиле приміщення. Аналогічні умови закріплені в пункті 3 Порядку №1081.

Отже, вирішальним у такій категорії справ є установлення факту забезпечення військовослужбовця житлом / поліпшення житлових умов, внаслідок чого відпала потреба у наданні йому житла. Проте ці обставини суди у цій справі не встановлювали.

Так, у матеріалах справи міститься витяг з наказу від 27 квітня 2020 року про звільнення ОСОБА_1 з військової служби. У цьому ж наказі, зокрема, указано, що він забезпечений житлом за рахунок Міністерства оборони за адресою: АДРЕСА_1. Ця ж адреса указана у довідці про перевірку житлових умов від 26 вересня 2019 року №205, в якій також зазначено, що за цією адресою проживає сім'я, яка займає площу 56 кв і потребує поліпшення житлових умов. Проте надалі у довідці від 23 жовтня 2021 року №1721 уже указано, що ОСОБА_1 житлом за рахунок Міністерства оборони України не забезпечувався. У судових рішеннях відсутня правова оцінка щодо цих документів і ці розбіжності суди не перевіряли.

За таких обставин Верховний Суд дійшов висновку про те, що судами першої та апеляційної інстанцій неправильно застосовано норми матеріального права та порушено норми процесуального права, у зв'язку із чим судові рішення підлягають скасуванню, а справу необхідно направити на новий розгляд до суду першої інстанції.

Під час нового розгляду судам необхідно з'ясувати чи був позивач забезпечений житлом / поліпшенням житлових умов на час звільнення його з військової служби та чи звертався він протягом року після виключення його з квартирному обліку до відповідача із рапортом для зарахування на такий облік повторно, як це передбачено абзацом 4 пункту 16 розділу VI Інструкції №380.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/116710778>.

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 05.02.2024 у справі №360/383/23 (адміністративне провадження №К/990/42165/23) щодо індексації

На обґрунтування позовних вимог позивач зазначив, що з 11 лютого 2015 року по 14 лютого 2022 року проходив військову службу у Державній прикордонній службі України, зокрема, у військових частинах 2195, 2382, 1567, 2195, 9938. Відповідно до наказу командира військової частини НОМЕР_1 від 14 лютого 2022 року №107-ОС його звільнено з військової служби у зв'язку із закінченням строку контракту. Проте у період проходження військової служби нарахування грошового забезпечення позивачу здійснювалося не в повному обсязі. На заяву позивача відповідач надав відповідь і зазначив, що за період з 01 грудня 2015 року по 04 жовтня 2017 року позивачу виплачена індексація грошового забезпечення із застосуванням базового місяця липня 2015 року у розмірі 3 893,22 грн, а за період з 01 березня 2018 року по 14 лютого 2022 року виплачена тільки поточна індексація грошового забезпечення у розмірі 11068,74 грн, яка склалася внаслідок перевищення порогу для проведення індексації в 103%. На думку позивача, відповідачем за період з 01 грудня 2015 року по 04 жовтня 2017 року неправильно визначено базовий місяць, а з 01 березня 2018 року і до моменту звільнення не було враховано пункт 5 Порядку №1078.

Обґрунтування Суду. Для правильного застосування абзаців 3, 4, 5, 6 пункту 5 Порядку №1078, ураховуючи спосіб, застосований Верховним Судом у справі №400/3826/21, потрібно установити:

- розмір підвищення доходу позивача в березні 2018 року (А) (визначається як різниця між сумою грошового забезпечення в березні 2018 року та сумою грошового забезпечення в лютому 2018 року).

В обидві ці суми враховуються складові грошового забезпечення, які не мають разового характеру (речення 2 абзацу 5 пункту 5 Порядку №1078);

- суму можливої індексації грошового забезпечення позивача в березні 2018 року (Б) (визначається як результат множення розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, актуального для березня 2018 року, на величину приросту індексу споживчих цін у березні 2018 року, поділений на 100 відсотків (абзац 5 пункту 4 Порядку №1078));

- чи перевищує розмір підвищення доходу (А) суму можливої індексації (Б).

Якщо розмір підвищення доходу в березні 2018 року (А) дорівнює або є меншим за суму можливої індексації, що склалася у березні 2018 року (Б), то це є підставою для нарахування й виплати позивачу індексації-різниці до чергового підвищення тарифних ставок (окладів) або до дати звільнення зі служби.

Сума індексації-різниці в березні 2018 року розраховується як різниця між сумою можливої індексації (Б) і розміром підвищення доходу (А).

Разом з тим суди попередніх інстанцій формально підійшли до дослідження доказів та встановлення обставин, необхідних для правильного розв'язання спору, зокрема неправильно визначивши характер спірних правовідносин, які стосуються нарахування й виплати щомісячної суми індексації – різниці за період з 01 березня 2018 року по 14 лютого 2022 року, та, як наслідок, помилково не застосували абзаци 4, 5, 6 пункту 5 Порядку №1078.

Не врахували суди й того, що згідно з позицією Верховного Суду, викладеною у постанові від 23 березня 2023 року у справі №400/3826/21, для належного та ефективного захисту прав та інтересів позивача судам необхідно було перевірити обґрунтованість нарахованих позивачем сум індексації, розрахувати їх і, відповідно, у судовому рішенні вказати конкретні суми (індексації грошового забезпечення), на які позивач має право та які відповідач зобов'язаний нарахувати й виплатити.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/116774902>.

Постанова Верховного Суду у складі суддів Касаційного адміністративного суду від 06.02.2024 у справі №640/13029/22 (адміністративне провадження №Пз/990/10/22) щодо додаткової винагороди

Позивач позовні вимоги обґрунтовує тим, що він є військовослужбовцем ЗСУ, який відряджений до ДКА України із залишенням на військовій службі, де проходить службу на посаді начальника відділу забезпечення сил безпеки інформаційно-аналітичного центру НЦУВКЗ, однак, на його думку, він протиправно не отримує додаткової винагороди, передбаченої Постановою №168, яка, зокрема, встановлена для військовослужбовців ЗСУ. Указує, що додаткова винагорода, встановлена Постановою №168, є щомісячним додатковим видом грошового забезпечення у вигляді винагороди, а тому входить до складу грошового забезпечення військовослужбовців.

Обґрунтування Суду. Питання матеріального та морального стимулювання військовослужбовців ЗСУ під час дії воєнного стану було врегульовано Постановою №168, якою на період дії воєнного стану запроваджено виплату додаткової винагороди військовослужбовцям.

У цьому контексті слід також зауважити, що правовими та соціальними наслідками прийняття такої постанови мала стати мотивація морально-психологічного стану та належний рівень виконання службових обов'язків, зокрема, військовослужбовцями ЗСУ щодо захисту незалежності, територіальної цілісності та державного суверенітету України.

За змістом частини першої статті 9 Закону №2011-XII держава гарантує військовослужбовцям достатнє грошове забезпечення. Вказана гарантія передбачає виплату військовослужбовцям грошового забезпечення у розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України, та у порядку, визначеному Міністром оборони України (частина четверта статті 9 Закону №2011-XII).

Крім того, надалі Законом України від 28.06.2023 №3161-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих питань, пов'язаних із проходженням військової служби під час дії воєнного стану» (далі – Закон №3161-IX), Закон №2011-XII було доповнено статтею 9-2 такого змісту: «Стаття 9-2. Додаткова винагорода військовослужбовцям під час дії воєнного стану. Під час дії воєнного стану військовослужбовцям щомісячно виплачується додаткова винагорода на умовах, у розмірах та в порядку, встановлених Кабінетом Міністрів України».

Отже, прийняття Закону №3161-IX створило відповідні умови для забезпечення належного рівня соціального захисту військовослужбовців шляхом законодавчого врегулювання питань виплати додаткової винагороди під час дії воєнного стану.

Відповідно до правової позиції Верховного Суду, викладеної в постанові від 21.11.2018 у справі №824/166/15-а, держава не може відмовляти у здійсненні особі певних виплат у разі чинності законодавчої норми, яка їх передбачає, та відповідності особи умовам, що ставляться для їх отримання.

Судом встановлено, що з 24.02.2022 по теперішній час ОСОБА_1 перебуває на військовій службі у ЗСУ, проте він відряджений до ДКА України та займає посаду начальника відділу забезпечення сил безпеки інформаційно-аналітичного центру НЦУВКЗ.

Отже, позивач є військовослужбовцем ЗСУ, який відряджений до ДКА України.

За таких обставин Суд дійшов висновку, що у період з 24.02.2022 по 17.08.2022 позивач мав право на отримання додаткової щомісячної винагороди в розмірі до 30 000 гривень пропорційно в розрахунку на місяць, установлені Постановою №168, а саме: з 24.02.2022 по 28.02.2022 – 5357,14 грн $((30\ 000:28)\times 5)$; за березень 2022 року – 30000 грн; за квітень 2022 року – 30000 грн; за травень 2022 року – 30000 грн; за червень 2022 року – 30000 грн; за липень 2022 року – 30000 грн; з 01.08.2022 по 17.08.2022 – 16 451,61 $((30\ 000:31)\times 17)$, у загальній сумі 171808,75 гривні.

При цьому Суд звертає увагу на те, що справляння і сплата податку з доходів фізичних осіб є обов'язком працівника, податковим агентом якого в силу закону виступає роботодавець, тому Суд, задовольняючи вимоги про стягнення грошового забезпечення, визначає суму без утримання цього податку й інших обов'язкових платежів.

Абзацами 5, 6 пункту 1 Постанови №104 визначено, що виплата грошового забезпечення провадиться за рахунок коштів тих державних органів, установ та організацій, до яких відряджені, зокрема, зазначені військовослужбовці. За відрядженими особами зберігаються всі види матеріального забезпечення за попереднім місцем служби, гарантії щодо соціального захисту, передбачені законодавством, за рахунок бюджетів, зокрема ЗСУ.

Відповідно до правової позиції Верховного Суду, викладеної в постанові від 11.07.2019 у справі №807/1920/16, відрядженим військовослужбовцям виплачуються види матеріального забезпечення, визначені законодавством для військовослужбовців, за рахунок коштів установи, до якої останній був відряджений.

У зв'язку із цим на виконання абзацу 2 пункту 1 Постанови №168 НЦУВКЗ зобов'язаний був прийняти наказ про виплату позивачу спірної додаткової винагороди у період з 24.02.2022 по 17.08.2022 у розмірі 30000 грн щомісяця.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/116964940>.

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 22.02.2024 у справі №420/1427/23 (адміністративне провадження №К/990/24796/23) щодо щомісячної надбавки

На обґрунтування позовних вимог вказано, що відповідач суттєво порушив права позивача на виплату грошового забезпечення, оскільки не здійснив виплату грошового забезпечення на підставі Порядку виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних Сил України та деяким іншим особам, затвердженого наказом Міністерства оборони України від 07 червня 2018 року №260 (далі – Порядок №260), визначивши щомісячну надбавку за особливості проходження служби у розмірі 10% замість 65%.

Обґрунтування Суду. З аналізу Порядку №260 вбачається, що розмір щомісячної надбавки за особливості проходження служби встановлюється саме Міністром оборони України, у відсотках для осіб офіцерського складу та окремо для осіб рядового, сержантського та старшинського складу виходячи з наявного фонду грошового забезпечення, передбаченого в кошторисі Міністерства оборони України.

Тобто в цьому випадку визначення розміру щомісячної надбавки за особливості проходження служби є дискреційними повноваженнями Міністра оборони України, окрім того, при визначенні розміру враховується наявний фонд грошового забезпечення, передбаченого в кошторисі Міністерства оборони України.

Рішення Міністра оборони України від 26 березня 2018 року №248/1479 (далі – рішення №248/1479) встановлено мінімальний розмір надбавки за особливості проходження служби 10%.

Відповідно до пункту 7 рішення №248/1479 встановлено військовослужбовцям (крім військовослужбовців строкової військової служби) щомісяця виплачувати надбавку за особливості проходження служби у відсотках до посадового окладу, окладу за військове звання та надбавки за вислугу років залежно від складності та важливості виконуваних обов'язків. Установлено базовий (мінімальний) розмір цієї надбавки для осіб офіцерського складу та осіб рядового, сержантського та старшинського складу 10%. Окремим категоріям військовослужбовців базовий розмір цієї надбавки збільшується на відповідний коефіцієнт (згідно з Додатком 2 до телеграми).

Із приписів Порядку №260 та рішення №248/1479 вбачається, що базовий розмір спірної надбавки збільшується залежно від складності та важливості виконуваних особою обов'язків посади. Зі свого боку посади визначаються додатком до Порядку №260 (пункт 1 розділу VI) та додатком 2 до рішення №248/1479.

Із матеріалів справи вбачається, що ОСОБА_1 був звільнений з посади помічника командира військової частини з матеріально-технічного забезпечення начальника групи.

Вказана посада не передбачена додатком до Порядку №260 (пункт 1 розділу VI) – Переліком окремих категорій військовослужбовців, яким збільшується розмір щомісячної надбавки за особливості проходження служби відповідно до мінімального розміру залежно від складності та важливості виконуваних обов'язків.

Також посада ОСОБА_1 не передбачена додатком 2 до рішення №248/1479.

Отже, розпорядчим актом Міністра оборони України було визначено мінімальний розмір надбавки за особливості проходження служби, яку було призначено позивачу, враховуючи його посаду.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/117187653>.

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 10.05.2024 у справі №440/6725/23 (провадження №К/990/5495/24) щодо виплати одноразової грошової допомоги, передбаченої пунктом 2 Постанови №168 сину загиблого військовослужбовця

Обставини справи. Відповідно до свідоцтва про смерть серії НОМЕР_2 від 21 квітня 2022 року ОСОБА_6 помер.

Відповідно до витягу з протоколу засідання 12 Регіональної військово-лікарської комісії по встановленню причинного зв'язку захворювань, поранень, контузій, травм, каліцтв у колишніх військовослужбовців №252 від 21 травня 2022 року травма сержанта ОСОБА_6 і причина смерті пов'язані із захистом Батьківщини.

Згідно зі свідоцтвом про народження серії НОМЕР_3 від 19 жовтня 2022 року ОСОБА_2 (батьки – ОСОБА_6 та ОСОБА_1) народився син.

Довідкою Управління соціального захисту населення Подільської районної ум. Полтаві ради від 02 листопада 2022 року №21 підтверджено, що ОСОБА_2 має статус «Члена сім'ї загиблого» відповідно до пункту 5 статті 10-1 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту».

Довідкою ІНФОРМАЦІЯ_4 від 09 листопада 2022 року №9/1/142 засвідчено, що ОСОБА_2 має статус «Члена сім'ї військовослужбовця, який загинув (помер) чи пропав безвісті під час проходження військової служби» згідно з пунктом 4 статті 14 та пункту 5 статті 15 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей».

23 листопада 2022 року ОСОБА_1, діючи в інтересах малолітньої дитини, звернулася до із заявою щодо виплати одноразової грошової допомоги у зв'язку зі смертю його батька.

Згідно з витягом з протоколу засідання комісії Міністерства оборони України з розгляду питань, пов'язаних із призначенням і виплатою одноразової грошової допомоги та компенсаційних сум від 21 квітня 2023 року №7/в, затвердженим Міністром оборони України 24 квітня 2023 року, за результатами розгляду поданих документів комісія дійшла висновку про відмову в призначенні одноразової грошової допомоги відповідно до пункту 2 постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року №168 ОСОБА_1, дружині загиблого ІНФОРМАЦІЯ_3, у період воєнного стану, сержанта ОСОБА_6, яка діє в інтересах неповнолітнього сина ОСОБА_2 (п. 8). Вказане рішення обґрунтоване тим, що ОСОБА_6 загинув ІНФОРМАЦІЯ_3 і на цю дату визначається право осіб на одержання одноразової грошової допомоги, син ОСОБА_2 народився після загибелі ОСОБА_2 (ІНФОРМАЦІЯ_2), тому, враховуючи положення статті 25 Цивільного кодексу України, ОСОБА_1 відмовлено у призначенні частки одноразової грошової допомоги на сина ОСОБА_2.

Обґрунтування Суду. На сьогодні статус ненародженої дитини як суб'єкта цивільних правовідносин передбачено у спадкових правовідносинах. Такий підхід може бути використаний і у правовідносинах, пов'язаних із правом дитини, народженої після загибелі (смерті) особи, на отримання одноразової грошової допомоги.

Висновок відповідача про те, що дитина загиблого військовослужбовця ОСОБА_6 – ОСОБА_2 народилася після його смерті, а тому ця дитина не набула прав на отримання частки одноразової грошової допомоги у разі загибелі

військовослужбовця, є помилковим, оскільки такий підхід до тлумачення законодавства не відповідатиме положенням Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», а також основним принципам охорони дитинства, а саме рівності прав і свобод дітей, які визначені нормативно-правовими актами, незалежно від народження, або будь-яких інших обставин, а також міжнародним зобов'язанням держави згідно зі статтею 2 Конвенції про права дитини поважати і забезпечувати всі права, передбачені цією Конвенцією, за кожною дитиною, без будь-якої дискримінації.

На переконання колегії суддів дитина загиблого військовослужбовця ОСОБА_6 – ОСОБА_2, у розумінні статті 16-1 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», належить до кола осіб, які мають право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги у зв'язку із загибеллю військовослужбовця.

Зважаючи на вищезазначене, колегія суддів погоджується з висновками судів попередніх інстанцій про те, що пункт 8 рішення комісії Міністерства оборони України з розгляду питань, пов'язаних із призначенням і виплатою одноразової грошової допомоги та компенсаційних сум від 21 квітня 2023 року №7/в, яким відмовлено в призначенні одноразової грошової допомоги відповідно до пункту 2 Постанови №168 ОСОБА_1, дружині загиблого ІНФОРМАЦІЯ_3 ОСОБА_6, яка діє в інтересах неповнолітнього сина ОСОБА_2, є необґрунтованим, прийнятим без урахування усіх обставин, які мали значення для його прийняття, а також вимог законодавства, а тому підлягає визнанню протиправним та скасуванню.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/118962318>.

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 29.05.2024 у справі №127/28463/23 (провадження №61-4764св24) про оголошення сина-військовослужбовця померлим

За відсутності лише тіла загиблого військовослужбовця, за наявності достатніх доказів його загибелі при проведенні бойових дій, відмова у позові про визнання такого військовослужбовця померлим не може вважатися такою, що відповідає завданням цивільного судочинства та узгоджується з принципом правової визначеності.

Обставини справи. З 19 липня 2022 року ОСОБА_4 проходив військову службу у військовій частині НОМЕР_1 на посаді командира ІНФОРМАЦІЯ_6 у званні штаб-сержант (наказ командира військової частини НОМЕР_1 №148 по стройовій частині).

Із 03 березня 2023 року ОСОБА_4 брав безпосередню участь у бойових діях (заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту населення та інтересів держави).

ОСОБА_1 вказувала, що ІНФОРМАЦІЯ_3 під час виконання бойового завдання у населеному пункті Бахмут згідно з бойовим наказом командира ІНФОРМАЦІЯ_7 №16дск від 04 березня 2023 року, внаслідок штурмових дій та артилерійського обстрілу позицій противником ОСОБА_4 отримав кульове поранення в області шиї, яке виявилось несумісним з життям. Евакуювати тіло ОСОБА_4 не вдалося можливим, оскільки йшов інтенсивний бій з використанням стрілецької зброї й артилерії противника. Тіло ОСОБА_4 було залишено на точці евакуації у зв'язку з неможливістю його транспортування надалі під час бою.

Заявниця повідомила, що бажає увіковічити пам'ять свого сина, оформити свої спадкові права, а також має намір реалізувати своє право на отримання частини одноразової грошової допомоги відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року №168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану».

Обґрунтування Суду. Згідно з актом службового розслідування від 11 квітня 2023 року, затвердженого т. в. о. командира військової частини НОМЕР_1, на підставі рапорту командира ІНФОРМАЦІЯ_8 лейтенанта ОСОБА_5 від 22 березня 2023 року про факт зникнення безвісти військовослужбовця військової частини НОМЕР_1 штаб-сержанта ОСОБА_4 наказом командира військової частини НОМЕР_1 №120 (з адміністративно-господарської діяльності) від 22 березня 2023 року було призначено службове розслідування з метою уточнення та узагальнення інформації, збору свідчень очевидців та уточнення обставин зникнення за особливих обставин штаб-сержанта ОСОБА_4.

Під час службового розслідування встановлено, що під час виконання бойового наказу командира ІНФОРМАЦІЯ_7 №16дск від 04 березня 2023 року, згідно із записом в журналі бойових дій від ІНФОРМАЦІЯ_3, ОСОБА_4 загинув.

Згідно з поясненнями очевидців подій: ОСОБА_6, ОСОБА_5, ОСОБА_7, ОСОБА_8, ОСОБА_9, ОСОБА_10, штаб-сержант ОСОБА_4 загинув внаслідок поранення несумісного з життям. Тіло ОСОБА_4 було залишено на точці евакуації у зв'язку з неможливістю його транспортування під час бою надалі.

Враховуючи, що у процесі проведення службового розслідування станом на 11 квітня 2023 року інформація про місцеперебування тіла ОСОБА_4 відсутня, на підставі абз. 9, 10 статті 1 Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин» командира 3 стрілецького відділення 2 стрілецького взводу ІНФОРМАЦІЯ_8, штаб-сержанта ОСОБА_4 визнано зниклим безвісти за особливих обставин (ймовірно загинув).

Згідно із заявою ОСОБА_11, посвідченою приватним нотаріусом Київського міського нотаріального округу Тімоновим Є. І. 28 квітня 2023 року та зареєстрованою в реєстрі за №214, він є солдатом, стрільцем 2 відділення 3 взводу ІНФОРМАЦІЯ_8 в/ч НОМЕР_1 та підтверджує той факт, що при виконанні бойового завдання у м. Бахмут Донецької області ІНФОРМАЦІЯ_3 загинув його побратим, командир ІНФОРМАЦІЯ_6 в/ч НОМЕР_1 штаб-сержант ОСОБА_4 в результаті кульового поранення несумісного з життям, в той час як у нього було поранення лівої руки. Також загинули ОСОБА_12 та ОСОБА_13. На той час в його підрозділі був один важко поранений (300) і двоє з осколковими пораненнями. Він запросив допомогу по рації для евакуації важкопораненого. Евакуація пройшла успішно. Тіла побратимів вони залишили на позиції. Описані події відбувалися близько 17 год. ІНФОРМАЦІЯ_3, евакуація розпочалася близько 18 год 30 хвилин.

Згідно із заявою ОСОБА_9, посвідченою приватним нотаріусом Вінницького міського нотаріального округу Лукашенко В. Б. 31 березня 2023 року та зареєстрованою в реєстрі за №1472, він є старшим стрільцем в/ч НОМЕР_1 та підтверджує той факт, що при виконанні бойового завдання у м. Бахмуті Донецької області ІНФОРМАЦІЯ_3 загинув його побратим, командир ІНФОРМАЦІЯ_6 в/ч НОМЕР_1 штаб-сержант ОСОБА_4. Побратими намагалися надати йому медичну допомогу, але він був мертвий, а його було важко поранено. Забрати тіло з місця виконання бойових завдань не було змоги, оскільки у них у відділенні були всі поранені, один «300» – важкий. Крім ОСОБА_4, на позиції залишилося ще двоє загиблих бійців.

Вказані особи є військовослужбовцями ІНФОРМАЦІЯ_9 військової частини НОМЕР_1, їхні прізвища зафіксовані у матеріалах службового розслідування.

11 березня 2023 року від ІНФОРМАЦІЯ_5 на ім'я дружини загиблого ОСОБА_2 надійшло сповіщення сім'ї №1694 про те, що штаб-сержант ОСОБА_4, ІНФОРМАЦІЯ_1, військовослужбовець НОМЕР_1 (НОМЕР_2), ІНФОРМАЦІЯ_3 зник безвісти в районі виконання бойових завдань м. Бахмут, Донецької області. Підстава: сповіщення в/ч НОМЕР_1 від 07 березня 2023 №9.

За заявою ОСОБА_1 від 12 березня 2023 року за фактом загибелі її сина ОСОБА_4 порушено кримінальне провадження №12023020020000199 за частиною першою статті 115 КК України, що підтверджується відповідним витягом з Єдиного реєстру досудових розслідувань від 12 березня 2023 року. На цей час досудове розслідування триває та проводиться СВ Бахмутського РВП ГУНП в Донецькій області.

12 червня 2023 року Православною Церквою України штаб-сержанта ОСОБА_4 було нагороджено посмертно медаллю «За жертвовність і любов до України». Медаль «За жертвовність і любов до України» – це відзнака Православної Церкви України, що встановлена рішенням Священного Синоду від 04 лютого 2020 року (журнал №2) і має один ступінь. Медаль «За жертвовність і любов до України» вручається за вияв жертвовної любові до народу України та самовідданий захист Батьківщини.

У посвідченні до медалі зазначено, що ОСОБА_4 нагороджується посмертно. Представлення до нагородження ОСОБА_4 проводилося за поданням військової частини НОМЕР_1.

При зверненні із заявою про визнання ОСОБА_4 померлим заявниця зазначала, що рішення суду їй необхідне для реалізації права на увіковічнення пам'яті про свого сина, оформлення спадкових прав, а також вона має намір реалізувати своє право на отримання частини одноразової грошової допомоги у зв'язку із загибеллю військовослужбовця.

Верховний Суд наголошує, що суд не констатує смерть фізичної особи, а оголошує фізичну особу померлою у судовому порядку у разі встановлення обставин, зазначених у частині другій статті 46 ЦК України, на підставі яких суд робить вірогідне припущення про смерть громадянина.

Оголошення судом громадянина померлим усуває невизначеність у правовідносинах за участю особи, яка тривалий час є відсутньою.

Водночас частиною другою статті 20 Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин» передбачено, якщо особа, зникла безвісти за особливих обставин, оголошена померлою, але її останки не знайдено, проведення розшуку не припиняється до встановлення її місцеперебування, місця поховання чи місцезнаходження останків такої особи.

За відсутності лише тіла загиблого військовослужбовця, при наявності достатніх доказів його загибелі при проведенні бойових дій, відмова у позові про визнання такого військовослужбовця померлим не може вважатися такою, що відповідає завданням цивільного судочинства та узгоджується з принципом правової визначеності.

Матеріалами справи встановлено, що штаб-сержанта ОСОБА_4 під час виконання бойового завдання в населеному пункті Бахмут отримав несумісне з життям поранення ІНФОРМАЦІЯ_3, а тому правильними є висновки суду першої інстанції про достатність підстав для оголошення фізичної особи померлою.

Такий висновок узгоджується з висновком Верховного Суду, висловленим у постанові від 26 лютого 2024 року у справі №686/9938/23 (провадження №61-15733св23), від 25 квітня 2024 року у справі №278/970/23 (провадження №61-16074св23)

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/119419548>.

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 17.07.2024 у справі №600/548/23-а щодо виплати одноразової грошової допомоги на підставі пункту 2 Постанови №168 у розмірі 15000000,00 грн з підстав того, що його смерть пов'язана із захистом Батьківщини

Обставини справи. У лютому 2023 року ОСОБА_1 звернулася до Чернівецького окружного адміністративного суду з позовом до Міністерства оборони України, третя особа – ІНФОРМАЦІЯ_1, у якому просила:

- визнати протиправним і скасувати пункт 6 рішення Міністерства оборони України, оформленого протоколом засідання комісії Міністерства оборони України з розгляду питань, пов'язаних із призначенням і виплатою одноразової грошової допомоги та компенсаційних сум від 21.11.2022 №277 про призначення ОСОБА_1 одноразової грошової допомоги як члену сім'ї загиблого ІНФОРМАЦІЯ_3 солдата ОСОБА_2 – її сина, внаслідок захворювання, пов'язаного із захистом Батьківщини у сумі 1 860 750 гривень;

- зобов'язати Міністерство оборони України призначити ОСОБА_1 одноразову грошову допомогу як члену сім'ї загиблого ІНФОРМАЦІЯ_3 солдата ОСОБА_2 – її сина, внаслідок захворювання та причини смерті,

пов'язаних із захистом Батьківщини, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 №168 та Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» у розмірі 15 000 000 грн та здійснити доплату одноразової грошової допомоги у розмірі 13 139 250 гривень.

Обґрунтування Суду. На виконання вимог Закону №2011-XII постановою Кабінету Міністрів України від 25.12.2013 №975 затверджено Порядок призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві.

Згідно з пунктом 3 Порядку №975 днем виникнення права на отримання одноразової грошової допомоги є у разі загибелі (смерті) військовослужбовця, військовозобов'язаного та резервіста – дата смерті, що зазначена у свідоцтві про смерть.

Відповідно до пункту 5 Порядку №975 одноразова грошова допомога призначається і виплачується рівними частинами членам сім'ї, батькам та утриманцям загиблого (померлого) військовослужбовця, військовозобов'язаного та резервіста.

Якщо одна із зазначених осіб відмовляється від отримання одноразової грошової допомоги, її частка розподіляється між іншими особами, які мають право на її отримання.

Заява про відмову від отримання одноразової грошової допомоги повинна бути нотаріально посвідчена в установленому законодавством порядку.

Члени сім'ї та батьки загиблого (померлого) військовослужбовця, військовозобов'язаного та резервіста визначаються відповідно до Сімейного кодексу України, а утриманці – відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб».

За своєю природою одноразова грошова допомога у разі загибелі (смерті) військовослужбовця має компенсаторний характер, яка спрямована матеріально підтримати, наскільки це можливо, членів сім'ї (батьків, дітей, дружину) та утриманців загиблого військовослужбовця після втрати близької людини (годувальника), а тому виключення із кола осіб, які мають право на отримання допомоги, дитини військовослужбовця з підстав дати її народження не відповідає змісту і меті закону.

Спірним у цій справі є правомірність виплати одноразової грошової допомоги матері загиблого (померлого) військовослужбовця і пов'язаність його смерті із захистом Батьківщини.

Як встановлено судами, військовослужбовець солдат ОСОБА_2 під час проходження служби в селищі Близнюки Лозівського району Харківської області ІНФОРМАЦІЯ_3 загинув (помер), що підтверджується лікарським свідоцтвом про смерть №НОМЕР_8 та свідоцтвом про смерть серії НОМЕР_9.

Відповідно до лікарського свідоцтва про смерть від 13.05.2022 №236, виданого Лозівським відділенням Харківського обласного бюро судово-медичної експертизи, військовослужбовець ОСОБА_2 помер внаслідок гострої серцево-судинної недостатності.

Відповідно до витягу з протоколу 16 Регіональної військово-лікарської комісії від 08.07.2022 №493 захворювання солдата ОСОБА_2, 1980 року народження, "гостра серцево-судинна недостатність. Кардіопатія неуточнена", яке згідно з витягом з наказу командира військової частини НОМЕР_10 від 21.05.2022 №36, довідкою від 14.06.2022 №2019 про безпосередню участь у бойових діях, виданої командиром військової частини НОМЕР_7, лікарського свідоцтва про смерть від 13.05.2022 №236, виданого Лозівським відділенням Харківського обласного бюро судово-медичної експертизи, свідоцтва про смерть серії НОМЕР_9 від 13.05.2022, виданого Путильським відділом державної реєстрації актів цивільного стану у Вижицькому районі Чернівецької області Південно-Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Івано-Франківськ), стало причиною смерті ІНФОРМАЦІЯ_3, пов'язаною із захистом Батьківщини.

Зі змісту довідок Військової частини НОМЕР_7 від 14.06.2022 №№2941, 2019 встановлено, що солдат ОСОБА_2, який проходив військову службу у військовій частині НОМЕР_6, брав безпосередню участь у бойових діях (забезпеченні здійснення заходів з національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії) з 14.04.2022 по 30.04.2022 та з 01.05.2022 по ІНФОРМАЦІЯ_3.

У контексті встановлених обставин у цій справі колегія суддів погоджується з висновками суду першої інстанції, помилково скасованими судом апеляційної інстанції, що позивачка має право на отримання одноразової грошової допомоги внаслідок загибелі сина, військовослужбовця солдата ОСОБА_2 під час дії воєнного стану відповідно до пункту 2 Постанови №168 у розмірі 15 000 000,00 грн з підстав того, що його смерть пов'язана із захистом Батьківщини.

Однак суд апеляційної інстанції безпідставно дійшов висновку про те, що син позивачки, який помер внаслідок захворювання, пов'язаного із захистом Батьківщини, не має право на одноразової грошової допомоги як члену сім'ї загиблого солдата, оскільки він не є загиблим військовослужбовцем або померлим, внаслідок поранення (контузії, травми, каліцтва), отриманого під час захисту Батьківщини, з тих підстав, що в матеріалах справи міститься витяг з протоколу засідання 16 Регіональної військово-лікарської комісії по встановленню причинного зв'язку захворювань, поранень, контузій, травм, каліцтв у колишнього військовослужбовця від 08.07.2022, у якому чітко визначено, що захворювання і причина смерті ІНФОРМАЦІЯ_3 солдата ОСОБА_2, 1980 року народження, пов'язані із захистом Батьківщини.

Також у витягу з наказу командира військової частини НОМЕР_6 від 21.05.2022 №36 чітко зазначено, що смерть солдата ОСОБА_2, стрільця 2 стрілецького відділення 1 стрілецького взводу 4 стрілецької роти військової частини НОМЕР_6, який помер ІНФОРМАЦІЯ_3 у результаті гострої серцево-судинної недостатності, кардіоміопатії, пов'язана з виконанням обов'язків військової служби.

Відтак колегія суддів не може погодитися з висновками суду апеляційної інстанції про те, що позивачка має право лише на отримання одноразової грошової допомоги, передбаченої статтею 16 Закону №2011-XII, у 750-кратному розмірі прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, у сумі 1860750,00 грн, що було повністю виконано Міністерством оборони України.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/120438437>.

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 18.07.2024 у справі №380/16981/21 (адміністративне провадження №К/990/9560/22) щодо відмови у призначенні одноразової грошової допомоги відповідно до Закону України від 22 жовтня 1993 року №3551-XII «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» у зв'язку з інвалідністю III групи внаслідок захворювання, одержаного під час безпосередньої участі в антитерористичній операції

З огляду на аналіз абзацу шостого пункту 6 у поєднанні з пунктом 17 Порядку №336 колегія суддів доходить висновку,

що протягом двох років після первинного встановлення інвалідності особа може реалізувати своє право на призначення та виплату отримання одноразової грошової допомоги у більшому розмірі при встановленні вищої групи інвалідності лише при наявності обставин, що при первинному встановленні інвалідності одноразову грошову допомогу було призначено та виплачено відповідно до Закону №3551-XII.

У разі якщо особі було призначено і виплачено одноразову грошову допомогу на підставі іншого закону, то в разі встановлення вищої групи інвалідності, право на отримання такої допомоги в більшому розмірі реалізується на підставі того ж нормативно-правового акта, за яким таку допомогу було призначено вперше.

Наведений висновок є застосовним до спірних правовідносин, підстав для відступу від нього колегія суддів не вбачає.

Як встановлено судами попередніх інстанцій (і це підтверджується матеріалами справи), позивач у 2019 році, відповідно до статей 97, 99 Закону №580-VIII, отримав одноразову грошову допомогу у зв'язку зі встановленням III групи інвалідності внаслідок захворювання, пов'язаного з проходженням ним служби в поліції, в сумі 134 470,00 гривні.

Ураховуючи приписи частини сьомої статті 13 Закону №3551-XII, підпункту 2 пункту 17 Порядку №336, колегія суддів доходить висновку, що Мінветеранів та Міжвідомча комісія діяли обґрунтовано, на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України, з використанням повноваження з метою, з якою це повноваження надано, у зв'язку із чим відсутні підстави для задоволення позову.

Колегія суддів зазначає, що касаційне провадження відкрито на підставі пункту 3 частини четвертої статті 328 КАС через відсутність висновку щодо застосування норм матеріального права. Проте після відкриття касаційного провадження Верховним Судом розглянуто справи, правовідносини у яких за фактичними обставинами, матеріально-правовим регулюванням, підставами позову та предметом спору, суб'єктивним складом учасників є подібними до тих, у яких виник спір у справі, яка переглядається (постанова 12 квітня, 30 травня, 20 червня 2023 року, 10 січня 2024 року (справи №№ 440/2563/22, 640/9709/19, 640/32345/21, 640/2151/21, відповідно), висновки яких враховані під час розгляду цієї справи відповідно до частини третьої статті 341 КАС України.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/120465738>.

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 23.07.2024 у справі №280/3308/23 (адміністративне провадження №К/990/4829/24) щодо відмови у виплаті залишку одноразової грошової допомоги

Обставини справи. Позивачка є матір'ю ОСОБА_2, ІНФОРМАЦІЯ_6, який був призваний за мобілізацією згідно з наказом командира військової частини НОМЕР_1 від 24 лютого 2022 року №31-РС, проходив військову службу як солдат у військовій частині НОМЕР_1 та був призначений водієм згідно з наказом по частині №43 від 24 лютого 2022 року.

Відповідно до витягу з наказу командира військової частини НОМЕР_1 (по стройовій частині) від 05 серпня 2022 року №197 станом на 05 серпня 2022 року солдат ОСОБА_2 вибув у розпорядження командира артилерійської групи оперативного підпорядкування командира оперативно-тактичного угруповання «ІНФОРМАЦІЯ_7» в розпорядження командира військової частини НОМЕР_2.

06 серпня 2022 року ОСОБА_2 під час виконання бойового завдання потрапив під артилерійський обстріл вогневої позиції ІНФОРМАЦІЯ_9 отримав поранення, в результаті яких ІНФОРМАЦІЯ_10 року настала смерть в стаціонарі «Дніпропетровської обласної клінічної лікарні імені І. І. Мечникова» в місті Дніпро внаслідок гострої серцево-судинної недостатності, дифузної травми головного мозку, ушкоджень внаслідок військових дій, пов'язаних із захистом Батьківщини.

Відповідно до Витягу з протоколу засідання Комісії №322 від 22 грудня 2022 року згідно з пунктом 2 постанови КМУ №168, позивачці, матері загиблого ІНФОРМАЦІЯ_10 року у період дії воєнного стану солдата ОСОБА_2 призначено виплату одноразової грошової допомоги в сумі 15 000 000 гривень.

Судами попередніх інстанцій встановлено, що ІНФОРМАЦІЯ_3 виплачено: 17 лютого 2023 року – 1/5 частини від призначеної суми одноразової грошової допомоги, що становить 3 000 000 грн; 13 березня 2023 року – 300 000,00 грн.

13 березня 2023 року позивач звернулася до відповідача з вимогою про виплату одноразової грошової допомоги у повному обсязі. Листом від 20 березня 2023 року №1382/с позивачу відмовлено у виплаті одноразової грошової допомоги одним платежем, з посиланням на Порядок №45.

Обґрунтування Суду. Абзацами першим, другим, сьомим пункту 2 Постанови №168 встановлено, що сім'ям загиблих осіб, зазначених у пункті 1 цієї постанови, виплачується одноразова грошова допомога в розмірі 15 000 000 гривень, яка розподіляється рівними частками на всіх отримувачів, передбачених у статті 16-1 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», крім громадян рф або рб та осіб, які постійно проживають на територіях цих країн, осіб, які засуджені за державну зраду, колабораційну діяльність, пособництво державі-агресору.

Особи, які мають право на отримання одноразової грошової допомоги, передбаченої цією постановою, можуть реалізувати це право з дня його виникнення. Днем виникнення такого права є дата загибелі особи, зазначеної у пункті 1 цієї постанови, у період дії воєнного стану, що зазначена у свідоцтві про смерть. Одноразова грошова допомога виплачується особі шляхом перерахування коштів уповноваженим органом на рахунок в установі банку державного сектору, зазначеного одержувачем у заяві.

Пунктом 2-1 Постанови КМУ №168 встановлено, що порядок і умови виплати одноразової грошової допомоги, передбаченої цією постановою, визначаються керівниками відповідних міністерств та державних органів.

На момент звернення позивачки до ІНФОРМАЦІЯ_4 із заявою про призначення ОГД (вересень 2022 року) та на момент ухвалення Комісією відповідного рішення (№322 від 22 грудня 2022 року), порядок і послідовність дій уповноважених суб'єктів щодо виплати одноразової грошової допомоги, зокрема, у разі загибелі (смерті) військовослужбовців визначався Порядком №975 та Наказом ІНФОРМАЦІЯ_8 від 14 серпня 2014 року №530, яким затверджено Положення №530.

Згідно з пунктом 22 Порядку №975 керівник уповноваженого органу після визначення переліку осіб, зазначених у пунктах 8 і 9 цього Порядку, які мають право на одержання одноразової грошової допомоги (зокрема з урахуванням особистого розпорядження), подає у 15-денний строк з дня реєстрації документів, передбачених пунктами 20 і 21 цього Порядку, розпорядникові бюджетних коштів висновок щодо виплати одноразової грошової допомоги, до якого обов'язково додаються документи, зазначені в пунктах 20 і 21 цього Порядку.

Розпорядник бюджетних коштів у місячний строк після надходження від уповноваженого органу висновку щодо виплати одноразової грошової допомоги та документів, зазначених у пунктах 20 і 21 цього Порядку, приймає рішення про призначення одноразової грошової допомоги або про відмову в її призначенні, або про повернення зазначених документів на доопрацювання (у разі, коли документи подано не в повному обсязі, потребують підтвердження обставин, зазначених у документах, чи подано не за належністю) і надсилає зазначене рішення разом з документами уповноваженому органу для видання наказу про виплату такої допомоги особам, які звернулися за нею, а в разі відмови чи повернення документів на доопрацювання – для письмового повідомлення заявнику з обґрунтуванням мотивів відмови чи повернення документів на доопрацювання.

Під час воєнного стану рішення про призначення одноразової грошової допомоги приймається розпорядником бюджетних коштів протягом трьох місяців з дня отримання всіх необхідних документів.

Суд зауважує, що положення вищезазначених актів (Порядок №975 та Положення №530) надавали право розпоряднику бюджетних коштів в умовах дії воєнного стану приймати рішення за наслідками розгляду поданих для призначення одноразової грошової допомоги документів протягом трьох місяців з дня їх отримання. При цьому Суд звертає увагу, що жодних умов стосовно розстрочення суми призначеної ОГД або її поетапної виплати зазначені акти законодавства не містять.

Разом з тим Наказом ІНФОРМАЦІЯ_8 від 25 січня 2023 року №45 затверджено новий порядок і умови призначення та виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) військовослужбовців Збройних Сил України в період дії воєнного стану.

Згідно з пунктом 1 зазначеного Наказу, вказаний Порядок розроблений, зокрема, на виконання постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року №168» від 7 липня 2022 року №793 (набрала чинності 19 липня 2022 року).

Крім того, згідно з пунктом 3 Наказу, Порядок №45 набирає чинності з дня його офіційного опублікування, тобто 31 січня 2023 року (опубліковано: Офіційний вісник України – 2023 року, №8, сторінка 9, стаття 606, код акта 116462/2023).

Аналізуючи висновки судів попередніх інстанцій з урахуванням доводів касаційної скарги, Суд зазначає, що основним правовим питанням, яке потребує вирішення у цій справі, є поширення дії Порядку №45 на правовідносини, які виникли та повинні були завершитися до набрання ним чинності.

Повертаючись до спірних правовідносин та беручи до уваги встановлені судами попередніх інстанцій обставини справи, Суд зазначає, що позивачка звернулася до ІНФОРМАЦІЯ_4 із заявою про призначення та виплату ОГД у зв'язку зі смертю її сина у вересні 2022 року. Упродовж трьохмісячного строку, встановленого абзацом 5 пункту 22 Порядку №975, а саме 22 грудня 2022 року, Комісією ІНФОРМАЦІЯ_8 складено Протокол №322, згідно з яким ОСОБА_1 призначено одноразову грошову допомогу у розмірі 15 000 000 гривень.

Суд зауважує, що станом на 22 грудня 2022 року чинним правовим регулюванням порядку та умов виплати ОГД не було передбачено її поетапного нарахування особам, яким вона призначена, оскільки положення Порядку №45 набрали чинності 31 січня 2023 року, тобто в той момент, коли рішення про призначення позивачці одноразової грошової допомоги вже було прийнято Міністерством оборони України та повинно було бути виконаним. Крім того, варто зауважити, що таке рішення не містить жодних положень про поетапність (розстрочення) виплати позивачці ОГД.

За таких обставин, Суд погоджується з висновками судів попередніх інстанцій про те, що на спірні правовідносини, які виникли у цій справі, положення Порядку №45 не поширюються, і вказує, що оскільки адміністративна процедура, ініційована позивачкою у цій справі стосовно реалізації визначеного законом права на отримання ОГД була завершена до дня набрання чинності Порядком №45 (згідно з пунктом 3 Наказу, яким затверджено Порядок №45, останній набирає чинності з дня його офіційного опублікування, тобто 31 січня 2023 року), тому, враховуючи принцип правової визначеності як складової верховенства права, у відповідачів не було будь-яких правових підстав для проведення виплати позивачці ОГД частинами.

Колегія суддів зауважує, що внутрішні процедури стосовно фактичного здійснення виплати ОГД, що проводилися відповідачами у період з 22 грудня 2022 року до моменту набрання чинності Порядком №45, не можуть виступати легітимною підставою для обмеження права позивачки.

У контексті доводів касаційної скарги, колегія суддів також вважає за необхідне зазначити, що відповідно до пунктів «б» та «в» частини другої статті 9 Закону України «Про правотворчу діяльність» від 24 серпня 2023 року №3354-IX (далі – закон №3354-IX) (набрав чинності 20 вересня 2023 року та буде введений в дію в дію через один рік з дня припинення або скасування воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року №64/2022) законодавство України, зокрема, включає постанови КМУ та накази міністерств.

Згідно з частиною першою статті 117 Конституції України КМУ в межах своєї компетенції видає постанови і розпорядження, які є обов'язковими до виконання.

Вказане у сукупності дозволяє дійти висновку про те, що Порядок №45, затверджений Наказом ІНФОРМАЦІЯ_8 від 25 січня 2023 року №45, є обов'язковим до виконання з моменту набрання ним чинності і підлягає застосуванню до тих праводіносин, рішення про призначення ОГД (у формі протоколу Комісії ІНФОРМАЦІЯ_8) у яких прийнято вже на момент чинності вказаного Порядку, тобто після 31 січня 2023 року.

Колегія суддів також зазначає, що введені Порядком №45 положення щодо поетапної виплати призначеної сім'ям загиблих військовослужбовців одноразової грошової допомоги жодним чином не позбавляють відповідних осіб права на отримання вказаної допомоги, при цьому в умовах дії воєнного стану та з урахуванням обмежених фінансових ресурсів держави забезпечують дотримання соціальних прав і гарантій у частині своєчасних виплат одноразової грошової допомоги рівною мірою всім сім'ям загиблих. Порядок №45 також покликаний забезпечити тривалу підтримку та відновлення фінансової стабільності у сім'ях, які пережили загибель військовослужбовця. Таке нормативне регулювання дає змогу максимізувати ефективність використання доступних ресурсів держави і забезпечити відповідність соціальних стандартів та гарантій у складних умовах кризи, спричиненої збройною агресією РФ проти України.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/120634376>.

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 25.07.2024 у справі №200/3968/23 (адміністративне провадження №К/990/4826/24) щодо визнання протиправною бездіяльності щодо ненарахування та невиконання збільшеної додаткової грошової винагороди, передбаченої постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 №168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану» у розмірі 100 000 гривень

Обставини справи. Позовні вимоги обґрунтовано тим, що позивач фактично бере участь у заходах з національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії, що є підставою для виплати йому підвищеної суми додаткової винагороди до 100 000,00 гривні відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 р. №168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану». Проте відповідач, діючи всупереч пункту 1 цієї Постанови №168, порушив норми чинного законодавства та не нарахував і не виплатив йому додаткову винагороду.

Обґрунтування Суду. Позивач наполягає на наявності в нього права отримати спірну винагороду у збільшеному розмірі за періоди з 10.10.2022 по 17.11.2022, з 28.11.2022 по 08.01.2023, стверджуючи, що під час перебування у відрядженні в НОМЕР_7 прикордонному загоні брав безпосередню участь у бойових діях та забезпеченні здійснення заходів з національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії. Проте відповідач таку винагороду не виплатив, пояснюючи це відсутністю документів, які підтверджують безпосередню участь у бойових діях та заходах.

Суди попередніх інстанцій рішення про відмову у задоволенні позову мотивували відсутністю доказів безпосередньої участі позивача у бойових діях або забезпеченні здійснення заходів з національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії під час безпосереднього перебування в районах у період здійснення зазначених заходів, що б надавало право позивачу на отримання додаткової винагороди до 100 000,00 грн відповідно до пункту 1 Постанови №168.

Втім Верховний Суд вважає цей висновок судів першої й апеляційної інстанції передчасним і таким, що ґрунтується на неповно встановлених обставинах справи, які у своїй сукупності не дають достатніх підстав для належної оцінки правомірності оскаржуваної бездіяльності відповідача.

У цьому контексті Суд звертає увагу на те, що, як уже зазначалося, у пункті 4 наказу №392-/О/81-22-АГ визначено перелік документів, на підставі сукупності наявної інформації в яких здійснюється підтвердження безпосередньої участі військовослужбовців у бойових діях або заходах, передбачених пунктом 2 цього наказу. Після уведення в дію наказу Адміністрації Держприкордонслужби від 09 грудня 2022 року №628/О/81-22-АГ перелік документів для підтвердження безпосередньої участі військовослужбовців, у тому числі відряджених, у бойових діях або заходах загалом залишався незмінним (пункт 3 наказу).

Верховний Суд також зауважує, що за приписами статті 1 Закону України від 06 грудня 1991 року №1932-ХІІ «Про оборону України» бойові дії – це форма застосування з'єднань, військових частин, підрозділів (інших сил і засобів) Збройних Сил України, інших складових сил оборони для вирішення бойових (спеціальних) завдань в операціях або самостійно під час відсічі збройної агресії проти України або ліквідації (нейтралізації) збройного конфлікту, виконання інших завдань із застосуванням будь-яких видів зброї (озброєння); район воєнних (бойових) дій – це визначена рішенням Головнокомандувача Збройних Сил України частина сухопутної території України, повітряного або/та водного простору, на якій впродовж певного часу ведуться або/та можуть вестися воєнні (бойові) дії.

Постановка бойових завдань підрозділам (елементам бойового порядку) здійснюється бойовим наказом, під час ведення бою (дій) або в інших умовах бойової обстановки – бойовим розпорядженням. Зазвичай вони доводяться до командирів підрозділів в усній формі.

У бойовому наказі вказуються: висновки з оцінювання противника; завдання, які виконуються силами і засобами старшого командира на напрямку дій військової частини (підрозділу), а також завдання сусідів і розмежувальні лінії з ними; бойове завдання військової частини (підрозділу) та замисел бою (дій); бойові завдання штатним і доданим підрозділам (елементам бойового порядку); норма витрат ракет і боєприпасів на виконання бойового завдання; місце і час розгортання ОКП (кСП) та напрямок його переміщення, порядок передачі управління; час готовності до виконання завдання та порядок доповіді замислу старшому командирі.

У бойовому розпорядженні зазвичай командир вказує: стислі відомості про положення та характер дій противника; завдання, що виконуються силами і засобами старшого командира на напрямку дій підрозділів; бойове завдання підпорядкованим підрозділам; час готовності до бою (дій). За необхідності у ньому можуть бути зазначені завдання військової частини (підрозділу), сусідів та інші дані.

Бойові (попередні бойові) розпорядження і вказівки, які віддає командир усно, записуються в журнал відданих і отриманих розпоряджень, у якому відображається: дата, час і зміст розпоряджень, спосіб їх передачі або отримання, кому вони передані або повинні бути передані, від кого отримані.

З огляду на це Верховний Суд наголошує, що висновок судів попередніх інстанцій про відсутність документів для підтвердження фактів безпосередньої участі позивача у бойових діях або забезпеченні здійснення відповідних заходів у спірний період є передчасним, оскільки без належного з'ясування залишилися обставини щодо яких виник спір, а саме: які саме завдання і де (на якому напрямку) виконував позивач, якого відповідно до бойового наказу Адміністрації Державної прикордонної служби України 16.09.2022 №(гриф)/25-2075-Е направлено у службове відрядження в оперативне підпорядкування ІНФОРМАЦІЯ_1 (військова частина НОМЕР_2) упродовж спірного періоду, та якими доказами це підтверджується.

Тобто, якщо позивач протягом періоду, щодо якого виник спір, проходив військову службу, перебуваючи у відрядженні в ІНФОРМАЦІЯ_1 (військова частина НОМЕР_2), але не виконував бойових чи інших завдань, які в розумінні пункту 1 Постанови №168 дають підстави для виплати додаткової винагороди у (збільшеному) розмірі до 100 000,00 грн, то які завдання він у такому разі виконував протягом цього часу та/або де проходив службу у цей час.

Верховний Суд наголошує, що оцінка судом таких рапортів має істотне значення для правильного вирішення цього спору, позаяк згідно з пунктом 4 наказу №392-/О/81-22-АГ підтвердження безпосередньої участі військовослужбовців у бойових діях або заходах здійснюється на підставі комплексу інформації, наявної у відповідних документах, а відповідно до пункту 3 наказу №628/О/81-22-АГ перелік підтверджених документів допускає альтернативність і не зведений винятково до їх сукупності.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/120609569>.

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 25.07.2024 у справі №200/494/23 (адміністративне провадження №К/990/5971/24) щодо визнання протиправної бездіяльності (дій) військової частини НОМЕР_1 щодо ненарахування та невиплати ОСОБА_1 збільшеної додаткової грошової винагороди, передбаченої постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 №168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану» у розмірі 100 000 гривень

Обставини справи. Позовні вимоги обґрунтовано тим, що позивач фактично бере участь у заходах з національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії, що є підставою для виплати йому підвищеної суми додаткової винагороди до 100 000,00 гривень відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 р. №168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану». Проте відповідач, діючи всупереч пункту 1 цієї Постанови №168 порушив норми чинного законодавства та не нарахував і не виплатив йому додаткову винагороду.

Обґрунтування Суду. Верховний Суд наголошує, що висновок судів попередніх інстанцій про відсутність документів для підтвердження фактів безпосередньої участі позивача у бойових діях або забезпеченні здійснення відповідних заходів у спірний період є передчасним, оскільки без належного з'ясування залишилися обставини щодо яких виник спір, а саме: які саме завдання і де (на якому напрямку) виконував позивач, якого відповідно до бойового наказу Адміністрації Державної прикордонної служби України 16.09.2022 №165 (гриф) направлено у службове відрядження в оперативне підпорядкування ІНФОРМАЦІЯ_1 (військова частина НОМЕР_3) упродовж спірного періоду, та якими доказами це підтверджується.

Тобто, якщо позивач протягом періоду, щодо якого виник спір, проходив військову службу, перебуваючи у відрядженні в ІНФОРМАЦІЯ_1 (військова частина НОМЕР_3), але не виконував бойових чи інших завдань, які в розумінні пункту 1 Постанови №168 дають підстави для виплати додаткової винагороди у (збільшеному) розмірі до 100 000,00 грн, то які завдання він у такому разі виконував протягом цього часу та/або де проходив службу у цей час.

Аналогічні висновки за схожих обставин справи викладені в постанові Верховного Суду від 22 листопада 2023 року у справі №520/690/23, від 05 червня 2024 року у справі №200/660/23, від 13 червня 2024 року у справі №160/8753/23.

Натомість, дійшовши висновку про недостатність наявних документів для підтвердження фактів безпосередньої участі позивача у бойових діях або забезпеченні здійснення відповідних заходів у спірний період, суди попередніх інстанцій не надали оцінки направленим на адресу НОМЕР_2 прикордонного загону Державної прикордонної служби України рапортам щодо виплати додаткової винагороди військовослужбовцям НОМЕР_2 прикордонного загону за вересень та жовтень 2022 року. Також не надано оцінки рапортам заступника начальника загону – команданта НОМЕР_6 прикордонної комендатури швидкого реагування НОМЕР_2 прикордонного загону Державної прикордонної служби України, зареєстрованим 01 листопада 2022 року та 01 грудня 2022 року, викладеним у них обставинам стосовно виплати позивачу додаткової винагороди у розмірі до 70 000 грн за жовтень та листопад 2022 року, а також підставам складання таких рапортів.

Отже, суди не з'ясували за період, що стосується предмета спору, обставини складання (нескладання) рапорту за час перебування позивача у відрядженні в НОМЕР_4 прикордонному загоні.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/120609567>.

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 30.07.2024 у справі №200/505/23 (адміністративне провадження №К/990/7047/24) щодо виплати додаткової грошової допомоги

Обставини справи. ОСОБА_1 зазначив, що під час проходження військової служби, зокрема в період з 29 вересня 2022 року по теперішній час, перебуваючи у відрядженні в ІНФОРМАЦІЯ_1 (військова частина НОМЕР_2), він виконував бойові завдання на підставі бойових наказів (розпорядження), які видавалися начальником ІНФОРМАЦІЯ_1 (військова частина НОМЕР_2). Однак відповідач не виплатив йому збільшену додаткову грошову винагороду, передбачену постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року №168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям,

особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану» у розмірі 100 000,00 гривень, у зв'язку з безпосередньою участю та у здійсненні заходів з національної безпеки й оборони, відсічі і стримуванні збройної агресії в спірний період.

ОСОБА_1 вказав, що позиція відповідача щодо невиконання йому додаткової винагороди у збільшеному розмірі обумовлена наказами Адміністрації Державної прикордонної служби України від 30 липня 2022 року №392/О/81-22-АГ та від 09 грудня 2022 року №628/О/81-22-АГ. Позивач вважав, що він не може бути позбавлений підвищеної додаткової винагороди на підставі таких наказів Адміністрації Державної прикордонної служби України, оскільки вони не пройшли обов'язкову державну реєстрацію в Міністерстві юстиції України.

Обґрунтування Суду. Внаслідок допущених порушень суди попередніх інстанцій не перевірили наявності довідки військової частини НОМЕР_2 від 07 січня 2023 року №3551 про безпосередню участь позивача у бойових діях або забезпеченні заходів з національної безпеки і оборони, відсічі і стримуванні збройної агресії на території Чернігівської та Сумської областей, не досліддили її зміст, не встановили правові підстави її видання, не досліддили змісту документів (за умови їх зазначення у такій довідці). Не перевірили суди зміст і форму цієї довідки на відповідність її вимогам наказів Адміністрації Держприкордонслужби від 30 липня 2022 року №392-/О/81-22-АГ та від 01 грудня 2022 року №628/О/81-22-АГ.

Не досліддили суди попередніх інстанцій документи (накази / розпорядження), які стали передумовою для відрядження військовослужбовця ОСОБА_1 для виконання відповідних завдань до ІНФОРМАЦІЯ_1 починаючи з 29 вересня 2022 року (мається на увазі бойовий наказ Адміністрації Державної прикордонної служби України від 16 вересня 2022 року №165 гриф). Відсутній в матеріалах справи і наказ командування військової частини НОМЕР_1 про направлення військовослужбовця ОСОБА_1 в оперативне підпорядкування ІНФОРМАЦІЯ_1 у складі другого відділу прикордонної служби ІНФОРМАЦІЯ_8 Держприкордонслужби.

Не проаналізували суди попередніх інстанцій бойові розпорядження начальника ІНФОРМАЦІЯ_1 від 19 вересня 2022 року №276/гриф (скасоване), від 25 вересня 2022 року №1348/гриф (скасоване) та від 25 жовтня 2022 року №1697/дск, згідно з якими військовослужбовець ОСОБА_1 приступив до виконання завдань в оперативному підпорядкуванні ІНФОРМАЦІЯ_1.

Без відповіді судів першої та апеляційної інстанції залишилося головне питання, з якого, власне, й виник спір, що спонукав позивача звернутися із цим позовом до суду. Ідеться про те, які саме завдання, за якою посадою і де виконував військовослужбовець ОСОБА_1, якого було направлено у службове відрядження в оперативне підпорядкування ІНФОРМАЦІЯ_1 (військова частина НОМЕР_2), починаючи з 29 вересня 2022 року по 31 грудня 2022 року, та чим це підтверджується.

Тобто, якщо позивач протягом періоду, щодо якого виник спір, проходив військову службу, перебуваючи на підставі бойового наказу Адміністрації Державної прикордонної служби України від 16 вересня 2022 року №165 гриф у відрядженні в ІНФОРМАЦІЯ_1 (військова частина НОМЕР_2), але не виконував бойових завдань чи інших завдань, які в розумінні пункту 1 Постанови №168 дають підстави для виплати додаткової винагороди у (збільшеному) розмірі до 100 000,00 грн, то які завдання він у такому разі виконував протягом цього часу та/або де проходив службу у цей час.

Не досліддили суди попередніх інстанцій записи журналу бойових дій, книги оперативно-службової діяльності та журналу надходження розпоряджень по підрозділу, не перевірили чи містять вони згадки про військовослужбовця ОСОБА_1 та його безпосередню участь бойових діях та заходах за окреслений позивачем період.

Залишили поза увагою також суди попередніх інстанцій питання чи складався визначений пунктом 4 наказу №392-/О/81-22-АГ рапорт щодо позивача за час його перебування у відрядженні в ІНФОРМАЦІЯ_1 (військова частина НОМЕР_2) у заявлений період, адже оцінка таких рапортів має істотне значення для правильного вирішення цього спору, позаяк згідно з пунктом 4 наказу №392-/О/81-22-АГ підтвердження безпосередньої участі військовослужбовців у бойових діях або заходах здійснюється на підставі комплексу інформації, наявної у відповідних документах, а відповідно до пункту 3 наказу №628/О/81-22-АГ перелік підтверджених документів допускає альтернативність і не зведений винятково до їх сукупності.

Справа направляється до суду апеляційної інстанції для продовження розгляду або на новий розгляд, якщо порушення допущені тільки цим судом. В усіх інших випадках справа направляється до суду першої інстанції (частина четверта статті 353 КАС України).

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/120697639>.

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 01.08.2024 у справі №200/3564/23 (адміністративне провадження №К/990/19445/24) щодо виплати додаткової винагороди

Обставини справи. Позивач проходить військову службу у Військовій частині НОМЕР_1 з 24 жовтня 2019 року. У період з 28.09.2022 по 07.01.2023 позивач перебував у службовому відрядженні та оперативному підпорядкуванні начальника НОМЕР_2 прикордонного загону, про що свідчить довідка від 03.06.2023.

Представник позивача надіслав запити до відповідача та до Військової частини НОМЕР_3 з проханням надати витяги з наказів відносно позивача та документи, що засвідчують факт участі ОСОБА_1 у бойових діях. У відповідь на звернення представника позивача відповідач надав витяги з наказів та запитувану інформацію.

Відповідно до змісту архівної відомості за січень – грудень 2022 року та січень 2023 року позивач не отримував винагороду за постановою Кабінету Міністрів України №168 у розмірі до 100 000 грн пропорційно дням участі у бойових діях.

Вважаючи протиправною бездіяльність відповідача щодо ненарахування та невиплати додаткової винагороди до 100 000,00 грн відповідно до Постанови №168, позивач звернувся до суду із цим позовом.

Обґрунтування Суду. Дійшовши висновку про недостатність наявних документів для підтвердження фактів безпосередньої участі позивача у бойових діях або забезпеченні здійснення відповідних заходів у спірний період, суди попередніх інстанцій не надали оцінки направленим на адресу НОМЕР_4 прикордонного загону Державної прикордонної служби України рапортам щодо виплати додаткової винагороди військовослужбовцям НОМЕР_4 прикордонного загону за спірний період, а також підставам складання таких рапортів.

Крім цього, попри той факт, що січень 2023 року стосується предмета спору, суди першої й апеляційної інстанцій не з'ясували обставини складання (нескладання) рапорту за час перебування позивача у відрядженні в НОМЕР_2 прикордонному загоні у січні 2023 року.

Верховний Суд наголошує, що оцінка судом таких рапортів має істотне значення для правильного вирішення цього спору, позаяк згідно з пунктом 4 наказу №392-/0/81-22-АГ підтвердження безпосередньої участі військовослужбовців у бойових діях або заходах здійснюється на підставі комплексу інформації, наявної у відповідних документах, а відповідно до пункту 3 наказу №628/0/81-22-АГ перелік підтверджених документів допускає альтернативність і не зведений винятково до їх сукупності.

Суди попередніх інстанцій, вирішуючи спір по суті, не звернули увагу на указані обставини, не встановили, не перевірили їх та не надали належної правової оцінки, обмежилися формальним підходом до розгляду справи.

Також слід зазначити, що порушення порядку передання документів, рапортів та іншої інформації між військовими частинами щодо безпосередньої участі військовослужбовця у забезпеченні бойових дій із забезпечення заходів з національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії, не свідчить про відсутність у нього права на таку винагороду (пункт 48 постанови Верховного Суду від 21 березня 2024 року у справі №560/3159/23).

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/120756676>.

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 05.08.2024 у справі №200/4100/23 (адміністративне провадження №К/990/43141/23) щодо виплати додаткової винагороди

Обставини справи. Позивач проходить військову службу у складі НОМЕР_5 прикордонного загону Державної прикордонної служби України (військова частина НОМЕР_1).

Відповідно до розпорядження Адміністрації Державної прикордонної служби України від 16 вересня 2022 року №(гриф)/25-2075-Е військовослужбовця ОСОБА_1 передислоковано з НОМЕР_6 прикордонного загону на ділянку НОМЕР_7 прикордонного загону, позивач з 09 жовтня 2022 року по 10 січня 2023 року перебував у службовому відрядженні та оперативному підпорядкуванні начальника НОМЕР_7 прикордонного загону, що підтверджується довідкою військової частини НОМЕР_1 від 28 квітня 2023 року №12/997.

09 січня 2023 року військовослужбовець ОСОБА_1 прибув зі службового відрядження до НОМЕР_5 прикордонного загону і приступив до виконання обов'язків 09 січня 2023 року, відповідно до наказу начальника НОМЕР_5 прикордонного загону від 10 січня 2023 року №8- ВВ.

Відповідно до архівної відомості про грошове забезпечення за період з січня 2022 року по грудень 2022 року ОСОБА_1 отримував додаткову винагороду, передбачену постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року №168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану», у період із квітня по серпень 2022 року в розмірі 100 000,00 гривні. Починаючи з вересня по грудень 2022 року, така додаткова винагорода виплачувалася у розмірі 30 000,00 гривні.

24 квітня 2023 року представником позивача направлено до військової частини НОМЕР_1 заяву про нарахування та виплату ОСОБА_1 додаткової винагороди, передбаченої постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року №168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану» у розмірі до 100 000 грн за період з вересня 2022 року по січень 2023 року.

Військовою частиною НОМЕР_1 листом від 03 травня 2023 року №14-3524-23-вих повідомлено, що ОСОБА_1 з 09 жовтня 2022 року по 10 січня 2023 року перебував у службовому відрядженні та оперативному підпорядкуванні начальника ІНФОРМАЦІЯ_1. Проте ІНФОРМАЦІЯ_1 підтвердні документи для здійснення відповідних виплат до НОМЕР_5 прикордонного загону Державної прикордонної служби України не надавалися, у зв'язку із чим немає підстав для внесення військовослужбовця в наказ про збільшення розміру виплати додаткової винагороди до 100 000,00 гривні.

У відповідь на лист начальника НОМЕР_5 прикордонного загону від 25 листопада 2022 року №22/2811-22-Вих начальник ІНФОРМАЦІЯ_1 листом від 29 листопада 2022 року №22/4820-22-Вих, повідомив, що підрозділи Держприкордонслужби, що розташовані в межах Чернігівської та Сумської областей, не виконують бойові завдання на лінії зіткнення.

Обґрунтування Суду. Якщо позивач протягом періоду, щодо якого виник спір, проходив військову службу, перебуваючи на підставі бойового наказу Адміністрації Державної прикордонної служби України від 16 вересня 2022 року №(гриф)/25-2075-Е у відрядженні в ІНФОРМАЦІЯ_1 (військова частина НОМЕР_2), але не виконував бойових завдань чи інших завдань, які в розумінні пункту 1 Постанови №168 дають підстави для виплати додаткової винагороди у (збільшеному) розмірі до 100 000,00 грн, то які завдання він у такому разі виконував протягом цього часу та/або де проходив службу у цей час.

Не дослідили суди попередніх інстанцій записи журналу бойових дій, книги оперативно-службової діяльності та журналу надходження розпоряджень по підрозділу, не перевірили чи містять вони згадки про військовослужбовця ОСОБА_1 та його безпосередню участь бойових діях та заходах за окреслений позивачем період.

Поза увагою залишили суди попередніх інстанцій також питання, чи складався визначений пунктом 4 наказу №392-/0/81-22-АГ рапорт щодо позивача за час його перебування у відрядженні в ІНФОРМАЦІЯ_1 (військова частина НОМЕР_2) у заявлений період, адже оцінка таких рапортів має істотне значення для правильного вирішення цього спору, позаяк згідно з пунктом 4 наказу №392-/0/81-22-АГ підтвердження безпосередньої участі військовослужбовців у бойових діях або заходах здійснюється на підставі комплексу інформації, наявної у відповідних документах, а відповідно до пункту 3 наказу №628/0/81-22-АГ перелік підтвердних документів допускає альтернативність і не зведений винятково до їхньої сукупності.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/120815328>.

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 08.08.2024 у справі №420/11093/20 (адміністративне провадження №К/9901/21144/21) щодо грошової компенсації за дні невикористаної додаткової відпустки

Обставини справи. У жовтні 2020 року ОСОБА_1 звернувся до суду з позовом до Спеціалізованої прокуратури у військовій та оборонній сфері Південного регіону (далі – відповідач, Спеціалізована прокуратура), у якому просив:

- визнати протиправною бездіяльність Спеціалізованої прокуратури щодо ненарахування та невикористаної додаткової відпустки ОСОБА_1 грошової компенсації за 90 календарних днів невикористаної додаткової відпустки як прокурору, який має стаж роботи в органах прокуратури понад 10 років, за 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020 роки, з огляду на грошове забезпечення станом на день звільнення з органів прокуратури 23 березня 2020 року;

- зобов'язати Спеціалізовану прокуратуру нарахувати та виплатити ОСОБА_1 грошову компенсацію за 90 календарних днів невикористаної додаткової відпустки як прокурору, який має стаж роботи в органах прокуратури понад 10 років, за 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020 роки, з огляду на грошове забезпечення станом на день звільнення з органів прокуратури 23 березня 2020 року.

На обґрунтування позовних вимог ОСОБА_1 зазначив, що станом на день видання наказу про виключення позивача зі списків особового складу, відповідач не провів з ним усіх розрахунків, а саме виплат грошової компенсації за невикористані календарні дні додаткової відпустки як прокурору, який має стаж роботи в органах прокуратури понад 10 років, що суперечить вимогам чинного законодавства України та порушує його права.

Обґрунтування Суду. З матеріалів справи убачається, що в період перебування позивача на посаді прокурора його стаж роботи в органах прокуратури перевищив 10 років.

Відповідно до частин другої, третьої статті 82 Закону №1697-VII прокурору, який має стаж роботи в органах прокуратури понад 10 років, надається додаткова оплачувана відпустка тривалістю 15 календарних днів. Прокурору також надаються додаткові та інші відпустки, передбачені законом.

Водночас Законом №1697-VII не врегульовано порядку, строки розрахунку з прокурором при звільненні, а також виплати компенсації за невикористані дні щорічної відпустки.

Колегія суддів зауважує, що при розбіжності між положеннями загального і спеціального нормативно-правового акта перевага надається спеціальному. При цьому можливе субсидіарне застосування загальних норм, тобто в тих випадках, коли спірні правовідносини не врегульовані нормами спеціального законодавства або врегульовані не повністю. Можливість субсидіарного застосування загальних правових норм до відносин публічної служби, як правило, закріплена у спеціальному законі, що регулює такий вид публічної служби. Подібна законодавча техніка спрямована на усунення прогалів у правовому регулюванні.

Оскільки Законом №1697-VII не врегульовано зазначені вище питання, Суд дійшов висновку, що питання виплати компенсації за невикористані дні такої відпустки має здійснюватися відповідно до приписів КЗпП України та Закону №504/96-ВР.

Ураховуючи положення частин першої, третьої статті 83 КЗпП України, частин першої, третьої статті 24 Закону №504/96-ВР, зважаючи на те, що позивача звільнено з посади прокурора, виключено зі списків особового складу Військової прокуратури Південного регіону України, всіх видів забезпечення, при звільненні з військової прокуратури позивачу повинно було здійснено компенсацію за невикористані дні додаткової відпустки, право на яку визначено частиною другою статті 82 Закону №1697-VII та пов'язано зі статусом прокурора.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/120900186>.

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 06.08.2024 у справі №160/8489/23 (адміністративне провадження №К/990/42344/23) щодо додаткової винагороди

Обставини справи. На обґрунтування позовних вимог ОСОБА_1 зазначив, що він проходить військову службу в НОМЕР_2 прикордонному загоні (військова частина НОМЕР_1, ІНФОРМАЦІЯ_2) Державної прикордонної служби України. Вказував, що відповідно до бойового наказу Адміністрації Державної прикордонної служби України від 16 вересня 2022 року №165 (гриф) його було направлено у службове відрядження до ІНФОРМАЦІЯ_3 (військова частина НОМЕР_3), де у період з 30 вересня 2022 року до 7 січня 2023 року він виконував бойові завдання в Чернігівській області на кордоні з Республікою Білорусь на підставі бойових наказів (розпоряджень) начальника НОМЕР_4 прикордонного загону.

Обґрунтування Суду. Суд звертає увагу на те, що згідно з пунктом 4 наказу №392-/О/81-22-АГ підтвердження безпосередньої участі військовослужбовців у бойових діях або заходах здійснюється на підставі комплексу інформації, наявної у відповідних документах, а відповідно до пункту 3 наказу №628/О/81-22-АГ перелік підтверджених документів допускає альтернативність і не зведений винятково до їх сукупності.

Роблячи висновок про відсутність документів для підтвердження фактів безпосередньої участі позивача у бойових діях або забезпеченні здійснення відповідних заходів у спірний період, суди попередніх інстанцій дещо поквапилися з таким висновком, адже без відповіді так і залишилося питання, з якого, власне, й виник спір, що спонукав позивача звернутися із цим позовом до суду. Ідеться про те, які саме завдання і де (на якому напрямку) виконував позивач, якого відповідно до бойового наказу було направлено у службове відрядження в оперативне підпорядкування ІНФОРМАЦІЯ_3 (військова частина НОМЕР_3) упродовж всього спірного періоду та чим це підтверджується.

Тобто, якщо позивач протягом періоду, щодо якого виник спір, проходив військову службу, перебуваючи у відрядженні в НОМЕР_4 прикордонному загоні, але не виконував бойових завдань чи інших завдань, які в розумінні пункту 1 Постанови №168 дають підстави для виплати додаткової винагороди у (збільшеному) розмірі до 100 тис. грн, то які завдання він у такому разі виконував протягом цього часу та/або де проходив службу у цей час.

Колегія суддів цим не намагається сказати, що відповідач щось порушив чи що його рішення/дії стосовно невиклати позивачеві додаткової винагороди протягом спірного періоду мають ознаки протиправності. Колегія суддів звернула увагу на ці обставини, тому що вони, на її думку, мають значення для правильного вирішення спору, тоді як суди попередніх інстанцій оминули їх належною увагою.

Аналогічні висновки за схожих обставин справи викладені в постанові Верховного Суду від 22 листопада 2023 року у справі №520/690/23.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/120845866>.

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 20.08.2024 у справі №754/1145/24 (провадження №61-7304св24) щодо встановлення факту відмови ОСОБА_2 від отримання одноразової грошової допомоги у зв'язку із загибеллю сина, військовослужбовця – ОСОБА_4 у період дії воєнного стану під час захисту Батьківщини на підставі абзацу 3 пункту 2 постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року №168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану»

У постанові Великої Палати Верховного Суду від 27 березня 2019 року в справі №569/7589/17 (провадження №14-560цс18) зазначено: «Вирішуючи питання про прийняття заяви про встановлення факту, що має юридичне значення, суддя, окрім перевірки відповідності поданої заяви вимогам закону щодо форми та змісту, зобов'язаний з'ясувати питання про підсудність та юрисдикційність. Оскільки чинним законодавством передбачено позасудове встановлення певних фактів, що мають юридичне значення, то суддя, приймаючи заяву, повинен перевірити, чи може взагалі ця заява розглядатися в судовому порядку і чи не віднесено її розгляд до повноважень іншого органу».

Завданням цивільного судочинства є справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ з метою ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави. Суд та учасники судового процесу зобов'язані керуватися завданням цивільного судочинства, яке превалює над будь-якими іншими міркуваннями в судовому процесі (частини перша та друга статті 2 ЦПК України).

Суд визначає в межах, встановлених цим Кодексом, порядок здійснення провадження у справі відповідно до принципу пропорційності, враховуючи: завдання цивільного судочинства; забезпечення розумного балансу між приватними й публічними інтересами; особливості предмета спору; ціну позову; складність справи; значення розгляду справи для сторін, час, необхідний для вчинення тих чи інших дій, розмір судових витрат, пов'язаних із відповідними процесуальними діями, тощо (частина перша статті 11 ЦПК України).

У справі, що переглядається:

при зверненні з позовом ОСОБА_1 просила встановити факт відмови ОСОБА_2 (батька загиблого) від отримання одноразової грошової допомоги у зв'язку з загибеллю сина (сина заявника), військовослужбовця – ОСОБА_4 у період дії воєнного стану під час захисту Батьківщини на підставі абзацу 3 пункту 2 постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року №168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану»;

відмова членів сім'ї загиблих осіб від призначення та отримання виплати одноразової грошової допомоги реалізується в позасудовому порядку. Отже, ОСОБА_2 має можливість відмовитися від призначення та отримання одноразової грошової допомоги шляхом подання заяви до районного (міського) територіального центру комплектування та соціальної підтримки.

Оскільки суди зробили правильний висновок про відмову у відкритті провадження у справі, проте помилилися щодо мотивів такої відмови, оскаржені судові рішення слід змінити, виклавши їх мотивувальні частини в редакції цієї постанови.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/121471200>.

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 21.08.2024 у справі №160/20229/22 (адміністративне провадження №К/990/36795/23) щодо здійснення перерахунку одноразової грошової допомоги відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 №168 у зв'язку із загибеллю їх сина ОСОБА_3

Абзацами першим, другим та шостим пункту 2 Постанови №168 установлено, що сім'ям загиблих осіб, зазначених у пункті 1 цієї постанови,

виплачується одноразова грошова допомога в розмірі 15 000 000 гривень, яка розподіляється рівними частками на всіх отримувачів, передбачених у статті 16-1 Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей".

Особи, які мають право на отримання одноразової грошової допомоги, передбаченої цією постановою, можуть реалізувати це право з дня його виникнення. Днем виникнення такого права є дата загибелі особи, зазначеної у пункті 1 цієї постанови, в період дії воєнного стану, що зазначена у свідоцтві про смерть.

Виплата одноразової грошової допомоги, передбаченої у цьому пункті, здійснюється також сім'ям осіб, зазначених у пункті 1 цієї постанови, які померли внаслідок поранення (контузії, травми, каліцтва), отриманого у період дії воєнного стану під час захисту Батьківщини, участі у бойових діях або забезпеченні здійснення заходів з національної безпеки й оборони, відсічі і стримування збройної агресії, перебуваючи безпосередньо в районах у період здійснення зазначених заходів, не пізніше ніж через один рік після поранення (контузії, травми, каліцтва).

Застосовуючи норми Постанови №168 до спірних правовідносин, колегія суддів урахує висновки Верховного Суду, викладені у постанові від 29.03.2024 у справі №440/3321/23, які стосуються питання застосування цих же норм.

У цій постанові Верховний Суд зазначив, що аналіз змісту Постанови №168 показує, що вона установлює 2 види виплат на період дії воєнного стану:

1) додаткову винагороду для різних категорій військовослужбовців та інших осіб, зазначених у пунктах 1 – 2 Постанови №168, у разі несення ними служби;

2) одноразову грошову допомогу сім'ям загиблих та померлих внаслідок поранення (контузії, травми, каліцтва) осіб, зазначених у пунктах 1 – 2 Постанови №168.

Обидва види виплат стосуються одних і тих самих осіб, зазначених у пунктах 1 – 2 Постанови №168, але в першому випадку вони виплачуються їм безпосередньо, а у другому – їхнім сім'ям.

Також спільною ознакою передбачених цією постановою виплат є їх обмеженість у часі, оскільки з назви Постанови №168 слідує, що вона урегулює лише окремі питання і лише деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їхнім сім'ям саме під час дії воєнного стану.

На підставі аналізу абзаців першого та шостого пункту 2 Постанови №168 Суд зробив висновок про те, що в обох зазначених абзацах пункту 2 Постанови №168 ідеться про особливий вид виплати – одноразової грошової допомоги сім'ям осіб, зазначених у пунктах 1 – 2 цієї постанови, у тому числі поліцейських, які загинули або померли внаслідок поранення (контузії, травми, каліцтва).

При цьому з огляду на буквальный зміст абзацу першого пункту 2 Постанови №168 висновується, що Кабінет Міністрів України при установленні права сімей загиблих осіб на одноразову грошову допомогу не визначає жодних інших умов її виплати, окрім факту смерті особи у період воєнного стану.

Водночас інший вид допомоги – одноразова грошова допомога сім'ям осіб, які померли внаслідок поранення (контузії, травми, каліцтва), також пов'язаний з воєнним станом. Однак, на відміну від допомоги сім'ям загиблих осіб, положенням абзацу шостого пункту 2 Постанови №168 передбачено низку умов для виплати такої одноразової грошової допомоги, а саме:

1) наслідкова умова – отримання поранення (контузії, травми, каліцтва), яке спричинило смерть особи;

2) часова умова – отримання поранення (контузії, травми, каліцтва) саме в період воєнного стану;

3) функціональна умова – отримання поранення під час захисту Батьківщини, участі у бойових діях або забезпеченні здійснення заходів з національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії;

4) територіальна умова – перебування безпосередньо в районах ведення (здійснення) зазначених у пункті 3 дій, зокрема на тимчасово окупованій рф території України, на території між позиціями сил оборони та позиціями військ держави-агресора;

5) функціонально-часова – отримання поранення у період здійснення зазначених у пункті 3 дій;

6) наслідково-часова умова – настання смерті особи не пізніше ніж через один рік після такого поранення (контузії, травми, каліцтва).

Отже, формальний зміст абзаців першого та шостого пункту 2 Постанови №168 вказує на те, що Кабінет Міністрів України установив виплату одноразової грошової допомоги в однаковому розмірі 15 000 000 гривень при настанні одного і того ж наслідку – смерті особи, але залежно від її причин (загибель в результаті, зокрема, поранення) він застосував різні способи викладення змісту таких норм, зокрема щодо встановлення певних умов її виплати.

Водночас Верховний Суд дійшов висновку, що той факт, що абзац перший пункту 2 Постанови №168 не визначає таке формулювання причини загибелі поліцейського, необхідне для призначення одноразової грошової допомоги в разі загибелі, як "загинув у період дії воєнного стану під час участі у бойових діях або забезпеченні здійснення заходів національної безпеки і оборони, відсічі і стримуванні збройної агресії, перебуваючи безпосередньо в районах їх ведення (здійснення), зокрема на тимчасово окупованій рф території України, на території між позиціями сил оборони та позиціями військ держави-агресора, у період здійснення зазначених заходів", вказане не може означати достатність підстав для виникнення права на одноразову грошову допомогу в разі загибелі поліцейського лише умов воєнного стану.

Крім того, з огляду на зміст приписів пунктів 1 та 2 Постанови №168, загибель поліцейського в період дії воєнного стану сама собою не є достатньою умовою для виплати одноразової грошової допомоги в разі його загибелі. Така умова повинна враховуватися у взаємозв'язку з іншими умовами, що передбачені абзацом шостим пункту 2 цієї постанови для виплати ОGD сім'ям осіб, зазначених у пунктах 1 – 2 цієї Постанови №168, які померли внаслідок поранення (контузії, травми, каліцтва).

Колегія суддів, яка здійснює касаційний перегляд цієї справи, не вбачає підстав для відступу від згаданих висновків.

Повертаючись до обставин цієї справи, варто зауважити, що суд апеляційної інстанції обґрунтовано врахував, що смерть ОСОБА_3 настала в період проходження військової служби і пов'язана з виконанням обов'язків військової служби: під час несення служби на стаціонарному блокпості на перетині вул. Бобринецький шлях та Кільцевої дороги при виїзді з міста Кропивницький в напрямку міста Миколаїв, що засвідчено також актом №72/22 про нещасний випадок (у тому числі поранення), затвердженим начальником Центрального територіального управління Національної гвардії України 18.07.2022.

Згідно з висновком указанного акта: нещасний випадок зі старшим солдатом військової служби за контрактом ОСОБА_3 стався в період проходження військової служби при виконанні службових обов'язків.

Крім того, апеляційний суд урахував, що вказана територія (місто Кропивницький) не визначалася в установленому порядку відповідними наказами Головнокомандувача Збройних Сил України як район воєнних (бойових) дій.

У цьому контексті колегія суддів зауважує, що запровадження воєнного стану в Україні та його триваючий характер не ототожнюється із веденням активних бойових дій на всій території держави. У зв'язку із цим Кабінет Міністрів України постановою від 06.12.2022 №1364 «Деякі питання формування переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих російською федерацією» (далі – Постанова №1364) визначив механізм формування єдиного для всіх переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або які тимчасово окуповані рф.

Таким чином, суд апеляційної інстанції зробив законний та обґрунтований висновок про те, що відповідач правомірно здійснив нарахування та виплату одноразової грошової допомоги відповідно до Порядку №975, оскільки в межах спірних правовідносин відсутні обставини, які зумовлюють нарахування та виплату такої допомоги відповідно до Постанови №168.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/121138629>.

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 30.09.2024 у справі №560/16370/23 (адміністративне провадження №К/990/23746/24) щодо визнання протиправною бездіяльності військової частини НОМЕР_1 Міністерства оборони України щодо невиплати грошового забезпечення та додаткових доплат військовослужбовця, а також заборгованості зі сплати аліментів його малолітнім дітям

Відповідно до пунктів 1, 2, 4, 6 статті 9 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» держава гарантує військовослужбовцям достатнє матеріальне, грошове та інші види забезпечення в обсязі, що відповідає умовам військової служби, стимулює закріплення кваліфікованих військових кадрів.

До складу грошового забезпечення входять: посадовий оклад, оклад за військовим званням; щомісячні додаткові види грошового забезпечення (підвищення посадового окладу, надбавки, доплати, винагороди, які мають постійний характер, премія); одноразові додаткові види грошового забезпечення.

Порядок виплати грошового забезпечення визначається Міністром оборони України, керівниками центральних органів виконавчої влади, що мають у своєму підпорядкуванні утворені відповідно до законів України військові формування та правоохоронні органи, керівниками розвідувальних органів України.

Грошове забезпечення виплачується таким членам сімей військовослужбовців:

дружині (чоловіку), а в разі її (його) відсутності – повнолітнім дітям, які проживають разом з нею (ним), або законним представникам (опікунам, піклувальникам) чи усиновлювачам неповнолітніх дітей (осіб з інвалідністю з дитинства – незалежно від їх віку), а також особам, які перебувають на утриманні військовослужбовців, або батькам військовослужбовців рівними частками, якщо військовослужбовці не перебувають у шлюбі і не мають дітей. Виплата грошового забезпечення цим членам сімей здійснюється до повного з'ясування обставин захоплення військовослужбовців у полон або заручниками, інтернування військовослужбовців або їх звільнення, або визнання їх у встановленому законом порядку безвісно відсутніми чи померлими. У всіх випадках виплата грошового забезпечення здійснюється не більше ніж до дня виключення військовослужбовця зі списків особового складу військової частини.

Механізм та умови виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних Сил України, Державної спеціальної служби транспорту України та деяким іншим особам визначає Порядок №260. Відповідно до пункту 1 розділу XXX цього Порядку у разі смерті (загибелі) військовослужбовця належне, але не отримане ним до дня смерті (загибелі) грошове забезпечення (у тому числі за весь місяць, у якому військовослужбовець помер (загинув)) виплачується військовою частиною, в якій перебував на грошовому забезпеченні військово-службовець, дружині (чоловіку), а в разі якщо її (його) немає – повнолітнім дітям, які проживали разом з нею (ним), або законним представникам (опікунам, піклувальникам) чи усиновлювачам неповнолітніх дітей (осіб з інвалідністю з дитинства – незалежно від їх віку), а також особам, які перебувають на утриманні військовослужбовців, або батькам військовослужбовців рівними частками, якщо військовослужбовці не перебувають у шлюбі та не мають дітей. У разі відсутності зазначених осіб належні суми грошового забезпечення виплачуються іншим спадкоємцям відповідно до чинного законодавства України.

Відповідно, оскільки військовослужбовець ОСОБА_1 станом на день смерті (загибелі) мав дружину – ОСОБА_4, яка 23 лютого 2023 року звернулася до командира військової частини НОМЕР_1 із заявою про перерахунок належного грошового забезпечення свого чоловіка, то відповідач правомірно наказом №334 від 14 березня 2023 року виплатив ОСОБА_4 належні до виплати загиблому військовослужбовцю суми. Такий наказ був реалізований платіжною інструкцією від 17 березня 2023 року.

Перебування неповнолітніх дітей на утриманні ОСОБА_1 не є спірним, проте така категорія осіб не є в першій черзі при вирішенні питання про виплату неотриманого грошового забезпечення у разі смерті (загибелі) військовослужбовця.

Верховний Суд звертає увагу на те, що пункт 1 розділу XXX Порядку №260 встановлює чіткий перелік осіб, яким виплачується грошове забезпечення військовослужбовця, а саме його дружині (чоловіку). У разі якщо її (його) немає, то вказано перелік осіб, які мають право на таку виплату, та черговість. Словосполучення «а також» стосується інших членів сім'ї та осіб, які перебувають на його утриманні, тобто у разі відсутності дружини (чоловіка) військовослужбовця, а не разом з нею (ним).

Таким чином, визнання судами першої та апеляційної інстанцій протиправним та скасування наказу №338 військової частини НОМЕР_1 від 14 березня 2023 року в частині виплати всіх коштів військовослужбовця ОСОБА_1 його дружині ОСОБА_4 без урахування права на цю виплату неповнолітніх дітей ОСОБА_6 та ОСОБА_7, які проживають з їхньою матір'ю ОСОБА_1, є помилковим та підлягає скасуванню. Також є помилковим висновок судів про зобов'язання військової частини НОМЕР_1 провести виплату грошового забезпечення померлого військовослужбовця ОСОБА_1 з урахуванням часток неповнолітніх дітей.

Щодо аліментів. У цій справі ОСОБА_1 звернулася до суду з позовом, у якому, зокрема, просила зобов'язати військовою частину НОМЕР_1 (у якій станом на день загибелі проходив військову службу ОСОБА_1) виплатити заборгованість зі сплати аліментів в розмірі 33 359 грн, що виникла у зв'язку з невиконанням судового рішення.

На обґрунтування такої позовної вимоги вказувала на те що, діючи в інтересах малолітніх дітей, звернулася до командира військової частини НОМЕР_1 із заявою про сплату заборгованості за аліментами, на що, за її словами, отримала відмову в усному порядку.

Рішення про стягнення аліментів з ОСОБА_1 ухвалено в порядку цивільного судочинства, відкрито виконавче провадження та винесено постанову про звернення стягнення у порядку виконання судового рішення, відповідно процесуальні питання щодо виконання такого судового рішення вирішуються відповідним судом (цивільної юрисдикції).

Слід врахувати те, що відповідно до частини третьої статті 195 СК України розмір заборгованості за аліментами обчислюється державним виконавцем, приватним виконавцем, а в разі виникнення спору – судом, і такі спори вирішуються за правилами цивільного судочинства.

Відповідно до частини першої статті 19 ЦПК України суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи, що виникають із цивільних, земельних, трудових, сімейних, житлових та інших правовідносин, крім справ, розгляд яких здійснюється в порядку іншого судочинства.

Статтею 20 ЦПК України визначено, що не допускається об'єднання в одне провадження вимог, які підлягають розгляду за правилами різних видів судочинства, якщо інше не встановлено законом.

Частина шоста статті 21 КАС України також встановлює правило, відповідно до якого не допускається об'єднання в одне провадження кількох вимог, які належить розглядати в порядку різного судочинства, якщо інше не встановлено законом.

Таким чином, процесуальний закон встановив правило підсудності справ про стягнення (виплату) заборгованості зі сплати аліментів на виконання судового рішення та щодо розміру такої заборгованості.

Представник відповідача у відзиві на позовну заяву зазначав про те, що, на його думку, спір, який є предметом розгляду у цій справі, не належить до публічно-правових спорів, визначених частиною першою статті 19 КАС України, у зв'язку із чим на цю справу не поширюється юрисдикція адміністративних судів. Оскільки така справа виникла із сімейних правовідносин, то має розглядатися в порядку цивільного судочинства.

Проте суд першої інстанції не надав належної оцінки висловленій представником відповідача позиції щодо порушення предметної юрисдикції у частині позовних вимог та ухвалив рішення щодо всіх заявлених у позовній заяві вимог.

У касаційній скарзі відповідач не погоджувався з тим, що суди розглянули справу в порядку адміністративного судочинства, вказуючи на те, що спір між ОСОБА_1 та військовою частиною НОМЕР_1 щодо невиплати заборгованості за аліментами законному представнику малолітніх дітей не належить до публічно-правових спорів, визначених частиною першою статті 19 КАС України, у зв'язку із чим на справу в цій частині не поширюється юрисдикція адміністративних судів.

Так, пунктом 1 частини першої статті 19 КАС України обумовлено, що юрисдикція адміністративних судів поширюється на справи у публічно-правових спорах, зокрема, у спорах фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи індивідуальних актів), дій чи бездіяльності, крім випадків, коли для розгляду таких спорів законом встановлено інший порядок судового провадження.

Визначення публічно-правового спору міститься у пункті 2 частини першої статті 4 КАС України та означає спір, у якому: хоча б одна сторона здійснює публічно-владні управлінські функції, у тому числі на виконання делегованих повноважень, і спір виник у зв'язку з виконанням або невиконанням такою стороною зазначених функцій; або хоча б одна сторона надає адміністративні послуги на підставі законодавства, яке уповноважує або зобов'язує надавати такі послуги виключно суб'єкта владних повноважень, і спір виник у зв'язку з наданням або ненаданням такою стороною зазначених послуг; або хоча б одна сторона є суб'єктом виборчого процесу або процесу референдуму і спір виник у зв'язку з порушенням її прав у такому процесі з боку суб'єкта владних повноважень або іншої особи.

Вирішуючи спірні правовідносини, суди першої та апеляційної інстанцій керувалися та враховували вимоги статті 129-1 Конституції України щодо обов'язковості судового рішення (про стягнення аліментів на користь неповнолітніх дітей), проте не звернули увагу та не надали оцінку правильності звернення позивача до адміністративного суду з кількома вимогами, які належить розглядати в порядку різного судочинства.

Відповідно до пункту 1 частини першої статті 238 КАС України суд закриває провадження у справі, якщо справу не належить розглядати за правилами адміністративного судочинства.

Частиною першою статті 354 КАС України визначено, що суд касаційної інстанції скасовує судові рішення в касаційному порядку повністю або частково і залишає позовну заяву без розгляду або закриває провадження у справі у відповідній частині з підстав, встановлених відповідно статтями 238, 240 цього Кодексу.

Порушення правил юрисдикції адміністративних судів, визначених статтею 19 цього Кодексу, є обов'язковою підставою для скасування рішення із закриттям провадження незалежно від доводів касаційної скарги.

З огляду на те, що частину позовних вимог (а саме зобов'язання військової частини НОМЕР_1 виплатити законному представнику малолітніх дітей ОСОБА_1 та ОСОБА_2 – ОСОБА_1 заборгованість зі сплати аліментів в розмірі 33 359 грн) не належить розглядати за правилами адміністративного судочинства, а суди першої та апеляційної інстанції помилково ухвалили в цій частині рішення, Верховний Суд дійшов висновку, що рішення судів першої та апеляційної інстанцій в цій частині підлягають скасуванню із закриттям провадження у справі.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/121974279>.

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 09.10.2024 у справі №367/8237/23 (провадження №61-9771св24) щодо судочинства, у рамках якого встановлюється факт родинних відносин

Відповідно до сповіщення сім'ї від 12 травня 2022 року №825, виданому ІНФОРМАЦІЯ_3, солдат ОСОБА_2 загинув ІНФОРМАЦІЯ_2, вірний військовій присязі, виявивши стійкість і мужність у бою за Батьківщину поблизу населеного пункту Новоселівка Донецької області. Смерть пов'язана з виконанням обов'язку військової служби.

Висновки суду першої інстанції про відмову у відкритті провадження у справі з підстав того, що встановлення факту родинних відносин, спільного проживання та ведення спільного господарства, який має правове значення для ОСОБА_1, виключно у публічно-правових відносинах є помилковими. Також є помилковими висновки апеляційного суду про те, що ОСОБА_1 заявила адміністративний позов. ОСОБА_1 у цій справі не заявлено вимог, які б підлягали розгляду у порядку адміністративного судочинства.

Крім того, Верховний Суд не може залишити поза увагою те, що ОСОБА_1 вже зверталася до суду у порядку окремого провадження із заявою про встановлення фактів родинних відносин, спільного проживання, ведення спільного господарства та наявності взаємних прав та обов'язків, заінтересована особа: Міністерство оборони України, проте ухвалою Ірпінського міського суду Київської області від 20 вересня 2023 року було відмовлено у відкритті провадження у справі та роз'яснено заявниці, що спір може бути вирішено шляхом подання позовної заяви в порядку позовного провадження (справа №367/7212/23). При цьому Ірпінський міський суд Київської області вказав, що після смерті ОСОБА_2 спадкоємцем за законом є його матір ОСОБА_3.

Після відмови у відкритті провадження у справі в порядку окремого провадження ОСОБА_1 звернулася до суду із розглядуваним позовом. Саме собою зазначення ОСОБА_1 відповідачем Міністерство оборони України не може бути підставою для відмови у відкритті провадження у справі.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/122252917>.

Постанова Верховного Суду від 10.10.2024 у справі №420/1717/22 (адміністративне провадження №К/990/36925/22) щодо непроведення повного розрахунку при звільненні – невиклати ОСОБА_1 в день виключення зі списків військової частини (04 жовтня 2021 року) компенсації за неотримане речове майно

Обставини справи. Обґрунтовуючи позовні вимоги зазначав, що у день звільнення (04 жовтня 2021 року) йому не виплачено компенсацію за неотримане речове майно. Фактична виплата компенсації відбулася лише 29 грудня 2021 року.

Обґрунтування Суду. 04 жовтня 2021 року ОСОБА_1 подав рапорт, у якому просив дати вказівку відповідним посадовим особам про виплату грошової компенсації за неотримане речове майно, відповідно до частини першої статті 9 закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей».

У вказаному рапорті позивач також просив здійснити указану виплату на рахунок установи Приватбанку при надходженні коштів та зазначив, що у нього відсутні претензії, скарги та заяви, щодо його звільнення та порядку одержання компенсації за неотримане речове майно.

Остаточний розрахунок з позивачем проведено 29 грудня 2021 року згідно з випискою банку.

Дійсно, відповідно до частини другої статті 24 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» закінчення проходження військової служби вважається день виключення військовослужбовця зі списків особового складу військової частини (військового навчального закладу, установи тощо) у порядку, встановленому положеннями про проходження військової служби громадянами України.

Водночас законодавець розмежує поняття «наказ про звільнення з військової служби» та «наказ про виключення зі списків особового складу» та зазначає, що період між виданням цих наказів необхідний для своєчасної здачі посади, проведення усіх необхідних розрахунків з військовослужбовцями, стосовно яких видано наказ по особовому складу про звільнення з військової служби.

Слід зазначити, що наказ про звільнення ОСОБА_1 датований 01 жовтня 2021 року за №480-ос.

Тобто позивач, будучи обізнаним з його звільненням з військової служби, звернувся із рапортом про виплату грошової компенсації за неотримане речове майно лише 04 жовтня 2021 року, у день виключення зі списків особового складу.

Колегія суддів зазначає, що лише після подання позивачем рапорту у відповідача виник обов'язок щодо його опрацювання, а саме: формування довідки про вартість речового майна, в установленій Порядком №178 формі, видачі наказу командира (начальника) військової частини із зазначенням розміру грошової компенсації на підставі довідки про вартість речового майна, що належить до видачі, оригінал якої додається до відомості щодо виплати грошової компенсації, та, безпосередньо, здійснення самої виплати на рахунок позивача.

Тож викладене з урахуванням відсутності претензій, скарг і заяв позивача щодо його звільнення виключає обов'язок відповідача провести нарахування та виплату позивачу компенсації саме 04 жовтня 2021 року, у день виключення зі списків особового складу, що збігається з днем подачі рапорту про реалізацію права на указану виплату.

З урахуванням наведеного колегія суддів погоджується з висновком суду апеляційної інстанції про відсутність підстав для задоволення позовних вимог.

Доводи касаційної скарги в частині неврахування судом апеляційної інстанції висновків Верховного Суду, викладених у справах №№821/1083/17, 480/3105/19, ґрунтуються на їх [висновків] помилковому трактуванні та не спростовують позиції суду апеляційної інстанції по суті спору.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/122226883>.

Постанова Верховного Суду від 11.10.2024 у справі №280/2574/23 (адміністративне провадження №К/990/42637/23) щодо визнання протиправною бездіяльності стосовно неприйняття наказу про виплату додаткової винагороди

Обставини справи. На обґрунтування позовних вимог ОСОБА_1 зазначав, що він проходить військову службу в ІНФОРМАЦІЯ_4 на посаді командира роти. Вказував, що був відряджений до оперативно-тактичного угруповання «ІНФОРМАЦІЯ_5», де з 24 лютого 2022 року до 30 квітня 2022 року брав безпосередню участь у бойових діях або забезпеченні здійсненні заходів з національної безпеки, відсічі і стримування збройної агресії, що підтверджує довідка Військової частини НОМЕР_1 від 3 травня 2022 року №2022/окп/38/1099.

На цій основі ОСОБА_1 стверджував, що він набув право на отримання збільшеної додаткової винагороди до 100 тис грн, передбаченої постановою Кабінету Міністрів України №168 від 28 лютого 2022 року, яку відповідач йому протиправно не виплатив.

Обґрунтування Суду. За обставинами цієї справи ОСОБА_1 проходить військову службу в ІНФОРМАЦІЯ_4, звідки з метою виконання службових (бойових) завдань був відряджений до оперативно-тактичного угруповання «Схід» та перебував у складі сил і засобів здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях.

Згідно з довідкою Військової частини НОМЕР_1 Міністерства оборони України від 3 травня 2022 року №2022/окп/38/1099, за підписом начальника штабу – першого заступника командира оперативно-тактичного угруповання «ІНФОРМАЦІЯ_5», ОСОБА_1 брав безпосередню участь у бойових діях або забезпеченні здійснення заходів з національної безпеки і оборони, відсічі і стримуванні збройної агресії у періоди з 24 лютого 2022 року до 28 лютого 2022 року, з 1 березня 2022 року до 31 березня 2022 року, з 1 квітня 2022 року до 30 квітня 2022 року (усього 66 днів).

Підставою видачі цієї довідки слугували наказ командира оперативно-тактичного угруповання «Схід» від 12 січня 2022 року №9 і бойове розпорядження Головнокомандувача Збройних Сил України від 26 лютого 2022 року №39/304/14/5т.

Висновок суду апеляційної інстанції про відсутність доказів безпосередньої участі позивача у діях або заходів, що дають право на отримання додаткової винагороди до 100 тис грн відповідно до пункту 1 постанови Кабінету Міністрів України №168, ґрунтувався на відхиленні довідки Військової частини НОМЕР_1 Міністерства оборони України від 3 травня 2022 року №2022/окп/38/1099 з міркувань неповноти зафіксованих у ній відомостей про кількість днів безпосередньої участі позивача у бойових діях або забезпеченні здійснення заходів з національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії.

Водночас цей висновок суду апеляційної інстанції не відповідає фактичним обставинам справи, позаяк у спірній довідці така тривалість є зазначеною і становить 66 днів.

У вимірі спірних правовідносин суд першої інстанції надав належну оцінку оформленій стосовно позивача довідці Військової частини НОМЕР_1 Міністерства оборони України від 3 травня 2022 року №2022/окп/38/1099, підставам її складання та дійшов обґрунтованого висновку про доведеність обставин безпосередньої участі позивача у бойових діях або забезпеченні здійснення заходів з національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії у період з 24 лютого 2022 року до 28 лютого 2022 року, з 1 березня 2022 року до 31 березня 2022 року, з 1 квітня 2022 року до 30 квітня 2022 року.

Водночас невідповідності цієї довідки критеріям належності, достовірності та допустимості, визначених статтями 73-75 КАС України, суди попередніх інстанцій не встановили.

Висновки суду апеляційної інстанції ґрунтуються на помилковому застосуванні норм матеріального права до спірних правовідносин, а саме положень Окремого доручення Міністра оборони України №912/з/29 від 23 червня 2022 року, які апеляційний суд помилково застосував при перевірці змісту й форму довідки від 3 травня 2022 року №2022/окп/38/109, виданої раніше й котра не стосувалася періоду, з якого це окреме доручення належало застосувати.

Також суд апеляційної інстанції не врахував того, що недотримання органами військового управління та військових частин (установ) вимог стосовно обміну інформацією про участь військовослужбовця у бойових діях або забезпеченні заходів з національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії, перебуваючи безпосередньо в районах у період здійснення зазначених заходів чи наявності окремих недоліків документів, складених уповноваженими особами, не може мати негативні наслідки для такого військовослужбовця.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/122379202>.

Постанова Верховного Суду від 17.10.2024 у справі №420/26319/23 (адміністративне провадження №К/990/10490/24) щодо ненарахування та невиплати одноразової грошової допомоги при звільненні з військової служби в розмірі 25 % місячного грошового забезпечення за кожний повний календарний рік служби

Обставини справи. Наказом начальника ІНФОРМАЦІЯ_2 Державної прикордонної служби України від 05 серпня 2023 року №357-ос позивача, який звільнений з військової служби в запас Збройних Сил України, виключено зі списків особового складу та знято з усіх видів забезпечення.

Відповідно до наказу №357-ос вислуга років позивача становить: календарна військова – 12 років 05 місяців 28 днів; пільгова військова – 05 років 11 місяців 23 дні; всього військова – 18 років 05 місяців 21 день. При звільненні ОСОБА_1 не виплачувалася одноразова грошова допомога.

Обґрунтування Суду. Позивач звільнений з військової служби за підпунктом «г» пункту 3 частини п'ятої статті 26 Закону №2232-XII через такі сімейні обставини або інші поважні причини, якщо військовослужбовець не висловив бажання продовжувати військову службу у зв'язку з необхідністю здійснення постійного догляду за хворою дружиною (чоловіком), дитиною, а також батьками своїми чи дружиною (чоловіком), що підтверджується відповідним медичним висновком медико-соціальної експертної комісії або лікарсько-консультативної комісії закладу охорони здоров'я.

Тож правове регулювання спірних правовідносин у цій справі відповідає правовому регулюванню правовідносин у справі №140/1143/23, висновки у якій підлягають врахуванню до обставин цієї справи.

За позицією Верховного Суду у справі №140/1143/23 норми Закону №2232-XII (стаття 26) визначають можливість звільнення військовослужбовців з військової служби як через сімейні обставини або з інших поважних причин, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, так і через сімейні або інші поважні причини, перелік яких визначено самим Законом №2232-XII.

При цьому положення абзацу 2 частини другої статті 15 Закону №2011-XII передбачають нарахування і виплату одноразової грошової допомоги, якщо звільнення відбулося через сімейні обставини або з інших поважних причин, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України.

Отже, оскільки ОСОБА_1 звільнений з військової служби з підстави, яка передбачена Законом №2232-XII, а не з підстав, передбачених Постановою №413, то на нього не розповсюджуються положення пункту 2 статті 15 Закону №2011-XII в частині виплати одноразової грошової допомоги.

Задовольняючи позовні вимоги ОСОБА_1, суди попередніх інстанцій виходили з того, що позивач, як військовослужбовець, який фактично звільнений з військової служби «через сімейні обставини» (у зв'язку з необхідністю здійснення постійного догляду за хворою дружиною (чоловіком), дитиною, а також батьками своїми чи дружиною (чоловіком) на наявності вислуги років, що перевищує 10 років, має право на одноразову грошову допомогу, передбачену абзацом 2 пункту 2 статті 15 Закону №2011-XII.

Проте Верховний Суд зауважує, що суди попередніх інстанцій не проаналізували положення пункту другого статті 15 Закону №2011-XII, частини п'ятої статті 26 Закону №2232-XII, приписів Переліку №413 та дійшли помилкового висновку по суті вирішення справи, оскільки не врахували, що позивач звільнений з військової служби з підстав, які передбачені Законом №2232-XII, а не з підстав, передбачених Переліком №413, а тому на нього не розповсюджуються положення частини другої статті 15 Закону №2011-XII в частині виплати одноразової грошової допомоги.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/122403908>.

Постанова Верховного Суду від 15.10.2024 у справі №140/4695/22 (адміністративне провадження №К/990/22451/24) щодо призначення і виплати одноразової грошової допомоги у порядку і розмірах, визначених чинним законодавством України у зв'язку зі смертю батька, який помер внаслідок захворювання, пов'язаного із захистом Батьківщини

У рамках розгляду цієї справи спірним є питання чи належить ОСОБА_1 як повнолітня донька померлого військовослужбовця до членів сім'ї, які відповідно до статті 16-1 Закону №2011-XII мають право на отримання одноразової грошової допомоги.

Суди попередніх інстанцій встановили, що з доданої позивачкою до позовної заяви довідки департаменту державної реєстрації Луцької міської ради від 10.05.2022 №19635 про склад зареєстрованих у житловому приміщенні / будинку осіб за період з 05.09.2017 по 30.09.2020 видно, що в зазначений період вона проживала разом з батьком, а починаючи з 30.09.2020 ОСОБА_2 змінив місце проживання, тобто станом на день його смерті (ІНФОРМАЦІЯ_3) однією сім'єю вони не проживали.

При цьому суд першої інстанції, позицію якого підтримав апеляційний суд, вирішуючи питання про наявність в ОСОБА_1 як члена сім'ї померлого військовослужбовця права на отримання одноразової грошової допомоги, виходив з того, що додані до позовної заяви докази, а також показання допитаних в судовому засіданні в суді першої інстанції свідків підтверджують факт спільного проживання, ведення спільного господарства та наявність взаємних прав та обов'язків між позивачкою та її батьком.

Суди попередніх інстанцій, вирішуючи цей спір у порядку адміністративного судочинства, надали оцінку аргументам позивачки, на підставі яких вона доводить наявність факту проживання однією сім'єю з померлим військовослужбовцем та надали оцінку рішенням відповідача з урахуванням доказів, наданих позивачкою до суду першої інстанції і яких не було у відповідача на час прийняття ним рішення про відмову в призначенні ОСОБА_1 одноразової грошової допомоги.

Фактично і суд першої інстанції, і суд апеляційної інстанції в межах цієї адміністративної справи розглянули питання встановлення факту, що має юридичне значення.

Разом з тим колегія суддів зауважує, що за змістом частини другої статті 2 КАС України у справах щодо оскарження рішень суб'єктів владних повноважень адміністративні суди перевіряють, чи прийняті вони, зокрема, на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України; з використанням повноваження з метою, з якою це повноваження надано; обґрунтовано, тобто з урахуванням усіх обставин, що мають значення для прийняття рішення (вчинення дії).

Оспорюване рішення відповідача щодо відмови позивачці в призначенні їй одноразової грошової допомоги обумовлене саме відсутністю доказів на підтвердження її статусу як члена сім'ї померлого військовослужбовця.

Враховуючи наведене, колегія суддів констатує, що на момент винесення відповідачем спірного рішення позивачкою не було надано документа (документів), що підтверджує (підтверджують) факт проживання однією сім'єю з батьком, тому відмовляючи ОСОБА_1 у призначенні одноразової грошової допомоги, комісія Міністерства оборони України діяла у межах повноважень та відповідно до вимог Закону №2011-XII та Порядку №975, у зв'язку із чим підстави для задоволення позовних вимог відсутні.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/122379516>.

II. ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ ВЕРХОВНОГО СУДУ ЩОДО ПЕНСІЙНИХ ПИТАНЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 29.07.2024 у справі №480/4196/23 (адміністративне провадження №К/990/7452/24) щодо перерахунку пенсії

Судами попередніх інстанцій встановлено, що 30 липня 2022 року позивача звільнено зі служби в поліції за пунктом «б» (у зв'язку з реалізацією дисциплінарного стягнення у вигляді звільнення зі служби, накладеного відповідно до Дисциплінарного статуту Національної поліції України) частини першої статті 77 Закону №580-VIII.

Приписами пункту «а» частини першої статті 12 Закону №2262-XII передбачено, що пенсія за вислугу років призначається особам офіцерського складу, прапорщикам і мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби та військової служби за контрактом, іншим особам, зазначеним у пунктах "б" – "д", "ж" статті 1-2 цього Закону (крім осіб, зазначених у частині третій статті 5 цього Закону), незалежно від віку, якщо вони звільнені зі служби з 1 жовтня 2020 року або після цієї дати і на день звільнення мають вислугу 25 календарних років і більше.

До календарної вислуги років зараховується також період, зазначений у частині другій статті 17 цього Закону.

Відповідно до статті 17-1 Закону №2262-XII порядок обчислення вислуги років та визначення пільгових умов призначення пенсій особам, які мають право на пенсію за цим Законом, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Пунктом 1 постанови Кабінету Міністрів України від 17 липня 1992 року №393 «Про порядок обчислення вислуги років, призначення та виплати пенсій і грошової допомоги особам, які мають право на пенсію відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», крім військовослужбовців строкової служби і членів їх сімей та прирівняних до них осіб» в редакції Постанови Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2022 №119 «Про внесення змін до Постанови Кабінету Міністрів України від 17 липня 1992 року №393», (набрала чинності 19 лютого 2022 року та була чинною на момент звільнення позивача 30 липня 2022 року), встановлено, що для призначення пенсій за вислугу років відповідно до Закону України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб" особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу, особам, зазначеним у пунктах "б" – "д", "ж" статті 1 – 2 такого Закону, до вислуги років зараховуються, зокрема, служба в Національній поліції.

Таким чином, редакція Порядку №393 до внесення змін передбачала зарахування календарної вислуги років на пільгових умовах для призначення пенсії за вислугу років за Законом №2262-XII. Натомість новою редакцією пункту 3 Порядку №393 передбачено зарахування останньої тільки для визначення розміру пенсії.

З огляду на це Суд доходить висновку, що для призначення пенсії за вислугу років за Законом №2262-XII календарна вислуга років могла бути зарахована на пільгових умовах відповідно до Порядку №393 в редакції, чинній до внесення змін постановою Кабінету Міністрів України №119 від 16 лютого 2022 року.

Враховуючи те, що станом на дату звільнення позивача зі служби в поліції (30 липня 2022 року) та дату звернення позивача (22 лютого 2023 року) до відповідача щодо перерахунку та зарахування майору поліції ОСОБА_1 призначення пенсії за вислугу років за Законом №2262-XII діяла нова редакція пункту 3 Порядку №393, суд апеляційної інстанції дійшов необґрунтованого висновку про наявність підстав для зарахування на пільгових умовах позивачу часу проходження ним служби в Збройних силах України, органах внутрішніх справ, органах Національної поліції, до вислуги років для призначення пенсій, оскільки такий період враховується тільки для визначення розміру пенсії.

Вказаний висновок узгоджується з висновками Верховного Суду, викладеними у постановках від 31 серпня 2023 року у справі №200/4951/22, від 11 вересня 2023 року у справі №480/4827/22, від 07 вересня 2023 року у справі №560/9478/22, від 15 вересня 2023 року у справі №380/10714/22, від 31 січня 2024 року у справі №480/4941/22, від 10 червня 2024 року у справі №260/4588/23 та від 04 липня 2024 року у справі №620/4538/23, про що також правильно зазначив скаржник у касаційній скарзі.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/120697562>.

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 20.08.2024 у справі №420/16965/21 (адміністративне провадження №К/990/3042/24) щодо заміни стягувача у виконавчому провадженні

Процесуальним правонаступництвом є заміна сторони або третьої особи іншою особою (правонаступником) у зв'язку з вибуттям із процесу суб'єкта спірних правовідносин, за якої до правонаступника переходять усі процесуальні права та обов'язки сторони або третьої особи.

Спеціальним законом, який визначає умови, норми і порядок пенсійного забезпечення у спірних правовідносинах, є Закон України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб".

Відповідно до частини першої статті 61 вказаного Закону суми пенсії, що підлягали виплаті пенсіонерів з числа військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за цим Законом та членів їх сімей і залишилися недоодержаними у зв'язку з його смертю, не включаються до складу спадщини і виплачуються тим членам його сім'ї, які належать до осіб, що забезпечуються пенсією у разі втрати годувальника. Проте батьки і дружина (чоловік), а також члени сім'ї, які проживали разом із пенсіонером на день його смерті, мають право на одержання цих сум і в тому разі, якщо вони не належать до осіб, які забезпечуються пенсією у разі втрати годувальника.

Зміст статті 61 Закону України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб" узгоджується з положеннями Цивільного кодексу України.

Так, згідно зі статтями 1218, 1219 Цивільного кодексу України до складу спадщини входять усі права та обов'язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті. Не входять до складу спадщини права та обов'язки, що нерозривно пов'язані з особою спадкодавця, зокрема, права на аліменти, пенсію, допомогу або інші виплати, встановлені законом.

Статтею 1227 Цивільного кодексу України зі свого боку визначено, що суми заробітної плати, пенсії, стипендії, аліментів, допомог у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, відшкодувань у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, інших соціальних виплат, які належали спадкодавцеві, але не були ним одержані за життя, передаються членам його сім'ї.

Верховний Суд при вирішенні спору щодо можливості правонаступництва у правовідносинах щодо отримання грошових коштів у вигляді пенсії, що підлягали виплаті пенсіонерів з числа військовослужбовців і залишилися недоодержаними у зв'язку з його смертю, у постанові від 08.02.2024 у справі №420/5064/22 дійшов таких висновків:

«18. Отже, Закон України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» визначає спеціальний правовий режим грошових коштів у вигляді пенсії, що підлягали виплаті пенсіонерів з числа військовослужбовців, і залишилися недоодержаними у зв'язку з його смертю.

19. Такий підхід до врегулювання цих правовідносин має соціальне спрямування через закріплення спеціального порядку переходу права на отримання зазначених сум до певного кола осіб, що забезпечуються пенсією у разі втрати годувальника або є членами сім'ї, які проживали разом із пенсіонером на день його смерті. У цьому випадку право вимоги у зазначених осіб виникає не внаслідок спадкового правонаступництва, а через інший юридичний склад та у спеціально визначений законом порядок. Зокрема, відповідно до частини третьої статті 61 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» зазначені суми виплачуються, якщо звернення за ними надійшло не пізніше 6 місяців після смерті пенсіонера.

20. Лише у разі відсутності у померлого пенсіонера з числа військовослужбовців (інших осіб, які мають право на пенсію за Законом України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб») членів сім'ї, які належать до кола осіб, що забезпечуються пенсією у разі втрати годувальника або членів сім'ї, які проживали разом із ним на день його смерті, або у випадку, коли вказані особи у межах визначених законом строку не звернулися за отриманням сум пенсії, які належали померлому пенсіонеру, правовідносини пов'язані з отриманням цих сум пенсії, що підлягали виплаті такому пенсіонеру за його життя, стають спадковими.

21. Тобто у разі переходу до вказаних осіб належних спадкодавцеві соціальних виплат, відповідні відносини не є спадковими, у зв'язку з чим не застосовуються норми спадкового права. У цьому випадку право вимоги у зазначених осіб виникає не внаслідок спадкового правонаступництва, а через інший юридичний склад та у спеціально визначений законом порядок. Зокрема, відповідно до частини третьої статті 61 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» зазначені суми виплачуються, якщо звернення за ними надійшло не пізніше 6 місяців після смерті пенсіонера.

22. Вимоги зобов'язального характеру, заявлені позивачем у цій справі, нерозривно пов'язані з особою спадкодавця і не допускають правонаступництва, а тому заміна сторони в виконавчому провадженні, у цьому випадку, не є належним способом захисту прав заявника.

23. Враховуючи вищевикладене, колегія суддів приходиться до висновку, що спірні правовідносини не допускають правонаступництва, у зв'язку з чим суд апеляційної інстанції дійшов неправильного висновку про наявність підстав для заміни сторони/стягувача у виконавчому провадженні».

Зазначений висновок узгоджується з правовою позицією, висловленою Верховним Судом у постановках від 16.05.2023 у справі №420/288/21 та від 27.09.2023 у справі №420/16546/21, від 05.12.2023 у справі №420/18164/23, від 30.01.2024 у справі №420/8604/21, від 14.02.2024 у справі №462/3575/17, від 25.04.2024 у справі №420/18507/21.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/121113407>.

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 10.08.2024 у справі №160/18875/23 (адміністративне провадження №К/990/9345/24) щодо невиклати пенсії, яка нарахована за рішенням суду

Визнано протиправною бездіяльність ГУ ПФУ щодо невиклати ОСОБА_2 перерахованої відповідно до частини четвертої статті 63 Закону України від 09.04.1992 №2262-XII "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб" (далі – Закон №2262-XII) та абзацу 4 пункту 3 постанови Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 №103 «Про перерахунок пенсій особам, які звільнені з військової служби, та деяким іншим категоріям осіб» (далі – постанова №103) пенсії за період з 01.01.2016 по 31.12.2017, починаючи з 01.01.2019. Зобов'язано ГУ ПФУ виплатити ОСОБА_2 нараховану, але не виплачену суму пенсії за період з 01.01.2016 по 31.12.2017 одним платежем у розмірі 44694,24 гривні.

Спеціальним законом, який визначає умови, норми і порядок пенсійного забезпечення громадян України із числа осіб, які перебували, зокрема, на військовій службі, є Закон №2262-XII.

Відповідно до частини першої статті 61 Закону №2262-XII суми пенсії, що підлягали виплаті пенсіонером з числа військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за цим Законом та членів їх сімей і залишилися недоодержаними у зв'язку з його смертю, не включаються до складу спадщини і виплачуються тим членам його сім'ї, які належать до осіб, що забезпечуються пенсією у разі втрати годувальника.

Проте батьки і дружина (чоловік), а також члени сім'ї, які проживали разом із пенсіонером на день його смерті, мають право на одержання цих сум і в тому разі, якщо вони не належать до осіб, які забезпечуються пенсією у разі втрати годувальника. Зазначені суми виплачуються, якщо звернення за ними надійшло не пізніше 6 місяців після смерті пенсіонера.

Колегія суддів зазначає, що положення статті 61 Закону №2262-XII необхідно тлумачити в системному взаємозв'язку з положеннями Цивільного кодексу України (далі – ЦК України).

Так, за змістом статей 1216, 1218 ЦК України спадкуванням є перехід прав та обов'язків (спадщини) від фізичної особи, яка померла (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців). До складу спадщини входять усі права та обов'язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті.

Відповідно до статті 1219 ЦК України не входять до складу спадщини права та обов'язки, що нерозривно пов'язані з особою спадкодавця, зокрема: особисті немайнові права; право на участь у товариствах та право членства в об'єднаннях громадян, якщо інше не встановлено законом або їх установчими документами; право на відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я; права на аліменти, пенсію, допомогу або інші виплати, встановлені законом; права та обов'язки особи як кредитора або боржника, передбачені статтею 608 цього Кодексу.

Згідно зі статтею 1227 Цивільного кодексу України суми заробітної плати, пенсії, стипендії, аліментів, допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, відшкодувань у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, інших соціальних виплат, які належали спадкодавцеві, але не були ним одержані за життя, передаються членам його сім'ї, а у разі їх відсутності – входять до складу спадщини.

Наведене вище дає підстави для висновку, що Закон №2262-XII визначає спеціальний правовий режим грошових коштів у вигляді пенсії, що підлягали виплаті пенсіонером з числа військовослужбовців, і залишилися недоодержаними у зв'язку з його смертю. Такий підхід до врегулювання цих правовідносин має соціальне спрямування через закріплення спеціального порядку переходу права на отримання зазначених сум до певного кола осіб, що забезпечуються пенсією у разі втрати годувальника або є членами сім'ї, які проживали разом із пенсіонером на день його смерті. У цьому випадку право вимоги у зазначених осіб виникає не внаслідок спадкового правонаступництва,

а через інший юридичний склад та у спеціально визначеному законом порядку. Зокрема, відповідно до частини третьої статті 61 Закону №2262-XII зазначені суми виплачуються, якщо звернення за ними надійшло не пізніше 6 місяців після смерті пенсіонера.

Лише у разі відсутності у померлого пенсіонера з числа військовослужбовців (інших осіб, які мають право на пенсію за Законом №2262-XII) членів сім'ї, які належать до кола осіб, що забезпечуються пенсією у разі втрати годувальника або членів сім'ї, які проживали разом із ним на день його смерті, або у випадку, коли вказані особи у межах визначених законом строку не звернулися за отриманням сум пенсії, які належали померлому пенсіонеру, правовідносини пов'язані з отриманням цих сум пенсії, що підлягали виплаті такому пенсіонеру за його життя, стають спадковими.

У справі, що розглядається, суди встановили, що позивачка звернулася до приватного нотаріуса для видачі свідоцтва про право на спадщину на нараховану, але не виплачену за життя суму пенсії, що належала їй батьку. При цьому у видачі такого свідоцтва їй було відмовлено у зв'язку з тим, що пенсійний орган листом від 18.08.2022 повідомив про відсутність недоотриманої ОСОБА_2 пенсії. Наведене свідчить, що саме зазначений лист пенсійного органу від 18.08.2022 став перешкодою для реалізації позивачкою її права на отримання спадщини, у зв'язку з чим помилковим є висновок суду першої інстанції про відсутність порушення прав та інтересів позивачки оскаржуваними діями ГУ ПФУ.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/121515572>.

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 14.10.2024 у справі №300/6527/23 (адміністративне провадження №К/990/18868/24) щодо відмови у призначенні пенсії

Обґрунтовуючи позовні вимоги, ОСОБА_1 зазначала, що її право на призначення пенсії у разі втрати годувальника відповідно до Закону України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб", як члена сім'ї померлого із числа військовослужбовців, та подання нею усіх необхідних документів відповідачем не заперечується, а непризначення пенсії зумовлено існуванням розбіжностей у зазначенні прізвища позивачки у наданих документах.

Помилка в написанні прізвища померлого, на переконання ОСОБА_1, могла бути зумовлена відповідним перекладом з російської на українську мову документів.

З огляду на перелік документів про родинні зв'язки (пункт 12 розділу II Порядку №3-1) та обов'язкову до виконання вимогу для працівника органу, що призначає пенсію, щодо перевірки поданих заявником документів, зокрема й щодо необхідності встановлювати та фіксувати розбіжності в поданих документах, апеляційний суд виснував про правомірність спірного в цій справі рішення відповідача.

При цьому матеріалами справи підтверджується та не заперечується сторонами у справі, що прізвище матері ОСОБА_2, яке зазначене у його свідоцтві про народження, та прізвище позивачки відрізняються.

Ураховуючи наведене правове регулювання та встановлені у цій справі обставини, суд апеляційної інстанції зробив правильний висновок про те, що відповідач у межах спірних правовідносин діяв правомірно та прийняв законне рішення, позаяк на момент прийняття рішення ГУ ПФУ в Івано-Франківській області від 08.09.2023 №3 факт родинних зв'язків між ОСОБА_2 та ОСОБА_1 не встановлений.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/122379568>.

Постанова Верховного Суду від 24.10.2024 у справі №440/3462/24 (адміністративне провадження №К/990/25133/24) щодо перерахунку пенсії

Обставини справи. Позовні вимоги обґрунтовані тим, що позивачеві призначена пенсія за вислугу років відповідно до Закону України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб" від 09.04.1992 №2262-XII (далі – Закон №2262-XII). Відповідачем здійснено перерахунок пенсії позивача з 01.03.2024 у зв'язку з індексацією пенсії за 2024 рік. Перерахунок пенсії проведено з урахуванням коефіцієнта збільшення 1,0796, однак до виплати така індексація значиться в обмеженому розмірі 1500,00 грн (згідно з постановою №185). Водночас позивач переконаний, що наявність у постанові №185 положення про те, що "розмір збільшення в результаті перерахунку пенсії не може перевищувати 1500 гривень" прямо суперечить положенням Конституції України та законам України "Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії" 05.10.2000 №2017-III (далі – Закон №2017-III),

"Про індексацію грошових доходів населення" 03.07.1991 №1282-XII (далі – Закон 1282-XII) та порушує його право на належний, гарантований державою, рівень соціального забезпечення, оскільки призводить до додаткового обмеження пенсії максимальним розміром. Також зазначив, що Верховний Суд неодноразово висловлював правову позицію щодо заборони обмеження максимальним розміром пенсії особам, яким вона призначена відповідно до Закону №2262-XII, зокрема у постановах від 09.02.2021 у справі №640/2500/18, від 10.09.2021 у справі №300/633/19, від 24.09.2021 у справі №370/2610/17, від 06.11.2018 у справі №522/3093/17. У підсумку вважав, що дії відповідача в частині обмеження відповідної виплати (розміру індексації у розмірі 1500,00 грн) є протиправними.

Обґрунтування Суду. Підвищення пенсії, передбачене абзацом першим цього підпункту, встановлюється додатково до щомісячної доплати до пенсії, передбаченої постановою Кабінету Міністрів України від 14 липня 2021 року №713 «Про додатковий соціальний захист окремих категорій осіб».

Підвищення на коефіцієнт збільшення, установлений пунктом 1 цієї постанови, застосовується також у разі поновлення виплати пенсії, призначеної до 31 грудня 2023 відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», та перерахунку пенсії відповідно до зазначеного Закону, крім перерахунків у зв'язку з підвищенням грошового забезпечення відповідних категорій військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за зазначеним Законом.

Підвищення пенсії, передбачене цим підпунктом, враховується під час перерахунків надалі пенсії відповідно до частини четвертої статті 63 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб».

Пунктом 3 Постанови №185 встановлено, що:

у разі коли розмір підвищення в результаті перерахунку пенсії, передбаченого пунктом 1 та підпунктами 1 – 7 пункту 2 цієї постанови, не досягає 100 гривень, встановлюється щомісячна доплата до пенсії в сумі, що не вистачає до зазначеного розміру, яка враховується під час перерахунків пенсії надалі;

розмір збільшення в результаті перерахунку пенсії, передбаченого пунктом 1 та підпунктами 1 – 7 пункту 2 цієї постанови, не може перевищувати 1500 гривень.

Аналізуючи зазначені правові норми, суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що оскільки Кабінет Міністрів України запровадив тимчасове обмеження на максимальний розмір індексації пенсій, а саме: розмір підвищення пенсії за результатами індексації обмежено 1500 грн, індексація пенсії позивача з 01 березня 2024 року проведена відповідачем у межах чинного законодавства із дотриманням умови, що підвищення, відповідно до пункту 3 постанови №185, не може перевищувати 1500,00 гривні.

При цьому суди попередніх інстанцій зазначили, що вказана вище норма законодавства не є дискримінаційною відносно позивача, оскільки стосується й інших категорій пенсіонерів.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/122555416>.

Ми дуже цінуємо ваш час, тому хочемо поінформувати про телеграм канал НААУ, на якому лише актуальні новини та заплановані заходи –

<https://t.me/InfoUNBA>

Також у вас є можливість першими дізнаватися про всі акредитовані навчальні заходи, цікаві статті колег та огляд правових позицій ВС за допомогою телеграм каналу Вищої школи адвокатури НААУ – <https://t.me/hsaorgua>

КОМІТЕТ НААУ З ПИТАНЬ ТРУДОВОГО ПРАВА

2024